

Kinnitatud
Direktori käskkirjaga
31.08.2018.a PT-27-1

LASVA LASTEAED

PARGIHALDJAS

ÕPPEKAVA

2018

Sisukord

Sisukord.....	2
1. Lasteasutuse liik ja eripära	5
1.1. Üldsätted.....	5
1.2. Lasteasutuse liik ja eripära	5
1.3. Lastesutuse missioon.....	7
1.4. Lastesutuse visioon ja moto	7
1.5. Põhiväärtused	8
2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted.....	10
2.1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid.....	10
2.2. Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted	10
2.2.1. Lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine	10
2.2.2. Lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine	11
2.2.3. Lapse loovuse toetamine	11
2.2.4. Mängu kaudu õppimine.....	11
2.2.5. Humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine.....	11
2.2.6. Lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine.....	12
2.2.7. Lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine.....	12
2.2.8. Üldõpetusliku tööviisi rakendamine.....	12
2.2.9. Kodu ja lasteasutuse koostöö	13
2.2.10. Eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine.....	13
2.3. Õpikäsitlus.....	13
3. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus	15

3.1. Õppeaasta	15
3.2. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine	15
3.2.1. Lasteasutuse õppe-ja kasvatustegevuse korraldus.....	16
3.2.2. Õppe-ja kasvatustegevuse päeviku täitmine	17
3.2.3. Rühma aasta tegevuskava struktuur	17
3.2.4. Rühma projektipõhise nädala tegevusplaani koostamise põhimõtted.....	18
3.3. Päevakava koostamise põhimõtted.....	19
3.4. Erivajadustega laps.....	19
3.4.1. Erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus.....	19
3.4.2. Lähenemise tasandid erivajadusega lapsele	20
3.5. Individuaalse arenduskava koostamise põhimõtted	22
4. Koostöö lapsevanemaga	24
5. Valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ning lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti.....	26
5.1. Üldoskused	26
5.1.1. Mänguoskused.....	26
5.1.2. Tunnetus- ja õpioskused.....	28
5.1.3. Sotsiaalsed ja enesekohased oskused	35
5.2. Õppe- ja kasvatusvaldkondade sisu ja lõimivad tegevused	39
5.2.1. Valdkond Mina ja keskkond	40
5.2.2. Valdkond Keel ja kõne	45
5.2.3. Valdkond Eesti keel kui teine keel	50
5.2.4. Valdkond Matemaatika	52
5.2.5. Valdkond Kunst.....	57
5.2.6. Valdkond Muusika	61
5.2.7. Valdkond Liikumine	64

6. Lapse elu ja keskkonda käsitlevad teemad ??	69
7. Lapse arengu hindamine.....	72
7.1. Põhimõtted ja korraldus	72
7.2. Koolivalmidus	73
8. Lapse arengumapp.....	74
9. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord	75
10. LISAD	76
LISA 1. Vaatlus ja küsitlusmeetodid vastavalt vanusele	76
LISA 2. 3-7 aastaste laste sotsiaalse arengu jälgimise tabel	83
LISA 3. Lapse arengu jälgimise tabelid	86
LISA 4. Joonistamise test.....	95
LISA 5. Parner/Piaget mänguanalüüsi tabel	101
LISA 6. Koolivalmiduskaart	102
LISA 7. Lapse individuaalne arenduskava.....	106
LISA 8 Arenguvestluse küsimustik lapsevanemale	110
LISA 9 Arenguvestluse kokkuvõte	111
LISA 10 Lapse füüsilise arengu hindamine vanuseti.....	112

1. Lasteasutuse liik ja eripära

1.1. Üldsätted

- Lasva Lasteaia Pargihaldjas (edaspidi lasteasutus) õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis on koostatud riikliku õppekava alusel.
- Lasteasutuse õppekava koostamisest ja arendamisest võtsid osa lasteasutuse pedagoogid, kaasates lasteasutuse hoolekogu.
- Lasteasutuse õppekava läbinule koostab lasteasutus koolivalmiduskaardi.
- Lasteasutuse õppekavas esitatakse:
 - lasteasutuse liik ja eripära;
 - õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti;
 - õppe- ja kasvatustegevuse korraldus (päevakava koostamise põhimõtted, õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus), sealhulgas suveperioodil;
 - lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;
 - erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;
 - lapsevanematega koostöö põhimõtted, sealhulgas korraldus;
 - õppekava uuendamise ja täiendamise kord.

1.2. Lasteasutuse liik ja eripära

- Lasva Lasteaed Pargihaldjas on Võru Valla munitsipaalharidusasutus 1,5-7 aastastele lastele, aadress Palo tee 32, Lasva küla, Võrumaa. Lasteasutuse liik – lasteaed.
- Lasteasutuses on sõimerühm, lasteaiarühmad (2), liitrühm, sobitusrühm. Kokku on neli rühma, igal rühmal on oma nimi: Metsahaldja rühm, Linnuhaldja rühm, Lillehaldja rühm, Putukahaldja rühm. Metsahaldja rühm on liitrühm, kus käivad 1,5-7 aastased lapsed.

- Lasteasutuse eripäraks on looduslikult kaunis asukoht, mis võimaldab lastel viibida palju värskes õhus ning õppe- ja kasvatustööd läbi viia vabas looduses - metsas, pargis ning järve ääres. Lasteasutuses on arendava ning toetava õpikeskkonna loomisel kasutusele võetud erinevaid meetodeid, mida rakendatakse õppe- ja kasvatustöös. Õppe- ja kasvatustöö toimub üldõpetuse alusel, kasutades erinevate metoodikate elemente. Nende põhimõtete kasutamine võimaldavad projektõppe, avastus- ja õuesõppe metoodika rakendamist. Õppe - ja kasvatustegevuste kaudu toimub keskkonna ja looduse ning eesti kultuuritraditsioonide ja kodu väärtustamine, arvestades rahvakalendri tähtpäevi ja aastarütmi.
- Omanäolisust toetab avatus ja mitmekülgne koostöö lastevanematega. Lasteasutuse õpetajad teevad õppe - ja kasvatustöö mitmekesistamiseks koostööd kogukonnaga, kaasates piirkondlikke asutusi ja ettevõtteid (Lasva raamatukogu, Lasva Kepikõndijate selts, Kapa Puit, Ermatico, Võru Instituut, Kääpa Põhikool, Pikakannu kool), kohalikke talunikke.
- Lasteasutus pakub 5-7 a lastele huvitegevust: jalgpall ja tantsuring.
- Laste tervise tugevdamine toimub mitmekesiste liikumistegevuste ja tervisliku toitumise kaudu. Lasteasutus osaleb Euroopa Koolipiima programmis.
- Lasteasutuses toimub õppe- ja kasvatustegevus eesti keeles.
- „*Kiusamisest vabaks!*“ metoodikaga liitus lasteasutus 2013. aastal. "Kiusamisest vabaks!" on ennetav metoodika, mille eesmärk on luua üksteist arvestav ja kaasav suhe. Samuti on metoodika eesmärgiks luua kiusamist ennetav käitumiskultuur, kus suhtutakse üksteisesse sallivalt ning austavalt, lapsed hoolivad üksteisest ning sekkuvad ja kaitsevad kiusamise eest kaaslast, kes seda ise teha ei suuda.

Metoodika tugineb neljale põhiväärtusele: sallivus, austus, hoolivus ja julgus. Kuna kiusamise ennetamine on seotud ühiskonnas vastu võetud käitumisnormide ja suhete kvaliteediga, on oluline, et neid väärtusi sisendataks lastesse võimalikult varakult.

- Lasteasutus on liitunud 2013. a „*Keelepesa*“ programmiga, milles osaleb üks rühm. Keelepesa töötab täielikul keelekümblusmeetodil ja seal kasutatakse lastega suheldes üks kord nädalas oma maa põlist piirkonnakeelt – Vana-Võromaal võru keelt. Keelepesa eesmärk on tutvustada lastele oma kodukandi põlist keelt, kultuuri ja kombeid ning julgustada täiskasvanuid lastega oma kodukandi keelt kõnelema ning neile oma kodukandi kultuuri edasi andma..
- Kuulume alates 2016 a *TEL –võrgustikku*. Lasteasutuse ülesanne on luua eeldused ja tingimused, mis toetavad laste ja personali heaolu ning tervist. Tervise ja heaolu edendamine lasteasutuses on seotud kõikide lasteasutuse tegevustega ning põhivaldkondadega, on planeeritud, süsteemne, järjepidev ning lähtub hindamiste põhjal selgunud arenguvajadustest tervise, heaolu ja turvalisuse valdkonnas.

Lasva Lasteaed Pargihaldjas tervisedendamise üldeesmärk on: Positiivsete eeskujude toel kujuneb lastel arusaam tervislikust eluviisist ja kinnistuvad tervisekäitumise harjumused.

- Õppe -ja kasvatustegevustes on kasutusel innovaatilised kaasaegsed õppemeetodid ja tehnoloogilised vahendid (laua/sülearvutid, dataprojektor, valguslauad ja Bee-Bot robotid), mille abil soovitakse arendada Pargihaldja lasteaia laste õpioskusi koolieelses eas. Eesmärgiks on muuta tegevused põnevamaks, mängulisemaks, arendada laste loovust, anda lastele esmased digioskused ja algteadmised tehnoloogilistest võimalustest. Nutiroboteid saab kasutada ka tähtede, numbrite, kujundite ja värvide jm tundma õppimisel. Lisaks aitavad nutirobotid arendada loogilist mõtlemist, arendada ruumitaju ja orienteerumist tasapinnal, eneseväljendusoskusi, samuti põhjus-tagajärg seost. Tekitab lastes suurenenud huvi õppimise vastu, sest toimub eluliste asjade õpetus läbi mängu.

1.3. Lasteasutuse missioon

Meie lasteasutuses saab iga laps arendavas, turvalises ja sõbralikus keskkonnas olla laps ning minna kooli enesekindlana, kaaslastega arvestava ja õpihimulisena.

1.4. Lasteasutuse visioon ja moto

Meie lasteasutus on kõige lapsesõbralikum, mängulisem ja turvalisem koht lapse kasvamiseks ja arenemiseks.

Moto: Laps teeb kõike, mida ta suudab ja oskab, ise.

1.5. Põhiväärtused

Koostöö – koostöö rühma õpetajate, õpetaja abide, rühmadega, juhtkonna, teiste haridusasutuste ja huvigruppidega. Perede toetamine.

Lapsekesksus – lapsest lähtuv planeerimine, õpetan ja õpin läbi mängu ning loova tegevuse, lapse individuaalsuse arvestamine, mängule suunatus ehk eakohasus, võimetekohasus, kergemalt raskemale, tuntult tundmatule, korduv, varieeruv harjutamine, laste motiveerimine ja vabatahtlikkus, lõimumine erinevate ainete vahel teemade kaupa, pere toetamine.

Turvalisus – vastastikune usaldus, hoolimine, positiivne õhkkond, märkamine ja toetamine, kiusamisest vaba metoodika traditsioonide austamine.

Avatus – olen hea suhtleja, avatud uuendustele, arengule suunatus, parima kogemuse jagamine.

Tervise väärtustamine – tervislik toitumine, õuesõpe ja liikumine, tervislik eluviis, positiivne mõtlemine.

Pargihaldja väärtuste puu:

P - positiivsus tõstab tuju ajab ära jonnijoru;

A – arvestamine kaaslase värvika poolega, aitame sõpru väga hea meelega;

R – rõõmsameelsus kõiki meid toidab, vaimu ja meeli täidab;

G - geniaalsus haldjatele sobib, kaaslaseks kõikjal kus midagi teoksil;

I - individuaalsus on sõbraks lasteaia teel ja saan tegutseda oma moodi;

H - hoolivus kaaslasest, emast/isast, aitab meid sõpruses ja hädas;

A - aeg see on meie endi teha–olgu mäng või olgu tarkus–astun ikka julgelt vastu;

L - loovus on peamine argitöös, abiks meil raamat ja omakultuur;

D - dialoog väikseid ja suuri siin köidab, vahel ka teater südameid võidab,

J – jagamine - nii rõõmu kui muret, sest sõprus ja koostöö on alati tore;

A – armastus - killuke igasse päeva, seepärast ei pea me nägema vaeva;

S – südamlikkus peidus me sees, avab ukсед ja näitab teed.

Traditsioonid:

- sügislaad;
- rahvakalendri tähtpäevade tähistamine;
- jõulupeod;
- kevadkontsert;
- õppeaasta lõpuekskursioon.

2. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja põhimõtted

2.1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk riikliku õppekava kohaselt on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös.

Võttes aluseks riikliku õppekava üldeesmärgi, on Lasva Lasteaed Pargihaldjas lapsest lähtuvad **õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid:**

- Lapsed on huvitatud ümbritsevast maailmast, loovad, algatusvõimelised ning oskavad teha valikuid;
- Lapsed saavad aru tervise hoidmise ja liikumise tähtsusest;
- Lapsed hoolivad loodusest ja keskkonnast ning mõistavad inimese sõltuvust loodusest;
- Lapsed mõistavad iga inimese erilisust ning oskavad väärtustada enda ja teiste tööd;
- Lapsed tunnevad ja väärtustavad nii eesti kultuuritraditsioone kui oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- Lapse arengut ja turvalisust toetab lasteaia personali ja lastevanemate koostöö.

2.2. Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted

Lasva Lasteaed Pargihaldjas õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted tulenevad õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest ja on arendava tegevuse aluseks lasteasutuses.

Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted hõlmavad arengutegevuse printsiipe: eakohasus, võimetekohasus, kergemalt raskemale, tuntult tundmatule, korduv, varieeruv harjutamine, laste motiveerimine ja vabatahtlikkus, integratsioon erinevate ainete vahel teemade kaupa.

2.2.1. Lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine

Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse korraldus võimaldab lasteaiaõpetajal töötada lapsega individuaalselt. Individuaalses töös arvestatakse lapse iseloomu, eripära, võimeid, oskusi, kodust olukorda ja arengupotentsiaali. Pedagoogid uurivad laste probleeme ja julgustavad last uuesti proovima ja lahendusi leidma.

Eelõpetuse individuaalses kavandamises ühilduvad lapse enda õpihuvid ja strateegiad, vanemate nägemus lapsest õppijana ja eelõpetusest ning pere kultuuriline tegelikkus, õpetaja teoreetiline nägemus lapse tegutsemisest rühmas.

2.2.2. Lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine

Tervise seisukohalt on lisaks liikumisele tähtis, et laps viibiks võimalikult palju värskes õhus, oskaks ja peaks oluliseks tervislikku toitumist, enda eest hoolitsemist, hügieeninõuete täitmist ning ohutust tegevustes ja liikluses.

2.2.3. Lapse loovuse toetamine

Lastele pakutakse vastavalt nende eripärale jõukohaseid ja loovust arendavaid tegevusi. Tegevuste planeerimisel arvestatakse, et lapsel oleks võimalik teha valikuid. See õpetab last iseseisvalt tegutsema, oma tegevust korrigeerima ja tegevuse tulemuste eest vastutama.

2.2.4. Mängu kaudu õppimine

Lapse arengus on suur tähtsus mängul, selleks peab koolieelses eas lapse päevakavas kõige enam aega jääma. Läbi mängu kujundatakse eneseteenindamisoskusi ja tööharjumusi ning kinnistatakse teadmisi-oskusi. Mängudes omandatakse uusi teadmisi, sotsiaalseid kogemusi, -mõtlemise- ja probleemilahendamisoskusi, eneseväljendamise- ja suhtlemisoskusi ning empaatiavõimet ja iseseisvust..

2.2.5. Humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine

Lasteasutuses peetakse oluliseks sallivust – nii isiksuslike, rahvuslike kui arenguliste erinevuste suhtes – seda nii suhtumises lastesse kui täiskasvanute vahel. Kujundatakse hoiakuid, mis väärtustavad elu, inimsuhteid ja vabadust. Väärtustatakse viisakust suhtlemisel ja käitumises.

Kõik lasteasutuse töötajad on oma käitumise ja suhtumisega lastele eeskujuks.

2.2.6. Lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine

Lasteasutuses toimub laste süsteemne, järjepidev ja eesmärgistatud arendamine ja harjumuste kujundamine lasteaiaõpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevuses ning mängudes. Õpi- ja mängukeskkond on mitmekesine. Tegevus- ja päevakavad soodustavad lapse maksimaalset kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut. Laste igapäevatoimingud ja vabategevus annavad võimaluse arenguks, teadmiste ja oskuste kinnistamiseks.

Soodustatakse lapse kasvamist aktiivseks vastutus-, otsustus- ja valikuvõimeliseks, oma otsusele ja tunnustatud käitumisnormidele vastavalt käituvaks ning vajadusel oma käitumist korrigeerivaks, teiste suhtes avatuks, teisi arvestavaks, tundlikuks, koostöövalmis inimeseks.

2.2.7. Lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine

Lapsed vajavad turvalist keskkonda, mis pakub rohkelt võimalusi loovalt tegutseda, aktiivselt liikuda, eakaaslastega suhelda ja samas ka üksi mängida. Õpetajad loovad niisuguse füüsilise kasvukeskkonna, kus on võimalik laste individuaalsust arvestada, mängida ja tegutseda väikestes ja suurtes gruppides. Laps tunneb end turvaliselt, kui iga tema päeva lasteasutuses saadab kindel rütm. Õppe- ja kasvatustegevus toimub rühma päevakava alusel, mis määrab laste eale vastava päevarütmi, une- ja ärkveloleku aja, kus vahelduvad igapäevatoimingud (söömine, riietumine, pesemine, ruumi korrastamine, jm), laste vabategevused (mäng, loominguline tegevus, liikumine, jm) ning lasteasutuse õpetaja kavandatud õppe- ja kasvatustegevus.

2.2.8. Üldõpetusliku tööviisi rakendamine

Kasvatamine ja arendamine toetub lapse loomulikule huvile ümbritseva vastu, lähtub konkreetsest, lapsele ajas ja ruumis tuttavast. Uuritakse maailma koos lapsega - katsetades, avastades, probleeme tõstatades ja neile lahendusi leides. Õppe- ja kasvatustegevuse seovad tervikuks lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevad teemad. Lastes kujundatakse suhtumist elada ja tegutseda loodust ja keskkonda hoidvalt.

Teadmiste andmine ja oskuste omandamine toimub mitmel moel ja erinevaid tegevusi ühildades (vaatlused, vestlused, õppekäigud, matemaatika lugemine, kirjutamine, lastekirjandus, kunst, näitlemine, muusika, liikumine, mäng jpm. kaudu).

Lapse kasvades ja arenedes liigutakse kergemalt raskemale, lihtsamalt keerulisemale, lähemalt kaugemale.

2.2.9. Kodu ja lasteasutuse koostöö

Lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut soodustab kodu ja lasteasutuse lapsest lähtuv koostöö, mis on suunatud tervikliku arengukeskkonna kujundamisele. Lasteasutuse tegevus on perekonnale avatud. Õppimine on vastastikune aktiivne protsess lapse ja täiskasvanu vahel, teiste laste ja ümbritseva keskkonna vahel. Lasteasutus on peredele avatud koostööks ja ühisteks tegevusteks.

2.2.10. Eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine

Kasvatamisel ja arendamisel väärtustatakse eesti ja ka piirkondlikke kultuuritraditsioone ning arvestatakse teistest rahvustest laste kultuuride eripära. Õppe- ja kasvatustegevus on tihedalt seotud rahvakalendriga.

2.3. Õpikäsitus

- Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise kaudu.
- Arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jne.
- Õpetaja loob lapse arenguks toetava keskkonna ja on lapse jaoks suunaja.
- Laps tunneb rõõmu tegutsemisest, on kaasatud tegevuste kavandamisse. Last suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.
- Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:
 - seostada teadmisi varasemate kogemustega;
 - kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes ning arutleda nende üle;
 - arutleda saadud teadmiste üle;
 - kavandada oma tegevust, teha valikuid ning õpitud rakendada;

- hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
- tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus

3.1. Õppeaasta

Lasteasutus korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastati. Õppeaasta algab kalendriaasta 1. septembril ja kestab järgneva kalendriaasta 31. augustini. Aktiivne õppe-ja kasvatustegevus toimub 1. september -31.mai. Suveperioodil (1. juunist - 31. augustini) toimub aasta jooksul õpitu kordamine ja kinnistamine ning põhirõhk on mängulisel õuetegevusel. Haridus – ja teadusministri poolt kinnitatud riiklikel koolivaheaegadel toimub õpitu kordamine ja kinnistamine.

3.2. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine

- Õpetajad lähtuvad planeerimisel laste huvidest ja analüüsivad, millised on probleemid õppimisel ja õpetamisel. Arutelu tulemusena otsustatakse, missuguseid teemasid käsitleda ja kuidas muuta laste kasvukeskkonda (õppematerjalid, mänguvahendid).
- Pedagoogiline nõukogu kinnitab eelmise õppeaasta õppe- ja kasvatustöö aruande tulemuste põhjal järgmise õppeaasta õppe- ja kasvatustöö prioriteetid ning tegevus – ja päevakava, mille koostamisel arvestatakse koolieelse lasteasutuse riiklikku õppekava ning selle paikkonna, kus lasteasutus asub, kultuurilist omapära ja rahvatraditsioone.
- Lähtuvalt eelmise õppeaasta analüüsist otsustavad õpetajad igal aastal, milliseid tegevusi, kui palju on vajalik läbi viia.
- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestab pedagoog lapse vanuse, individuaalsete ja arenguliste iseärasustega ning lapse huvidega. Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse õppesisu valikul üldjuhul põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.
- Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.

- Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel esitatakse kavandatava perioodi (projekt) temaatika ja nädalategevused. Projekti ajaline pikkus sõltub laste huvist, rühma vajadustest. Teema lõppedes analüüsitakse, mida lapsed õppisid, kogesid, omandasid. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi. Rühmaõpetaja paneb nädala tegevusplaani infotahvlile ja saadab meilile lastevanematele tutvumiseks.

3.2.1. Lasteasutuse õppe-ja kasvatustegevuse korraldus

- Lasva Lasteaed Pargihaldjas õppe- ja kasvatustöö aluseks on Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava alusel koostatud lasteasutuse õppekava ja aasta tegevuskava. Sellest lähtuvalt koostatakse rühmades aasta tegevuskava, päevakava ja projektipõhine nädala tegevusplan.
- Õppe- ja kasvatuskorralduse aluseks on tasakaalustatud päevakava, mis on igal rühmal individuaalne ja töötatakse välja vastavalt laste vanusele, vajadustele.
- Päevakava on paindlik, lasteaiaõpetaja võib teha muudatusi, kui see on vajalik õppe- ja kasvatustöö paremaks läbiviimiseks. Lapse kasvades ja arenedes väheneb igapäevatoimingutele kulutatud aeg ja suureneb õppe- ja kasvatustegevuste aeg.
- Laste põhitegevuseks on mäng. Lasteasutuses omandavad lapsed teadmisi, täiendavad oskusi ja vilumusi, õpivad suhtlema ja ennast väljendama mängudes ja mänguliste õppe- ja kasvatustegevuste kaudu. Laps õpib oma keskkonnas aktiivselt ja praktiliselt tegutsedes.
- Lasteaiaõpetajad toetuvad õppe- ja kasvatusprotsessi läbiviimisel üldõpetuslikule tööviisile. Õpetaja rakendab erinevaid aktiivõppe meetodeid (projektõpe, oskuste õpe, avastusõpe, **digiõpe**) oma töös. Aktiivselt on kaasa haaratud õppe- ja kasvatustegevusprotsessi õpetaja abid.
- Lastesutuse õppekavas kajastatud õppe-kasvatustegevuse korraldamisel lähtutakse koduloolisuse printsiibist, lõimides omavahel õppe- ja kasvatustegevusi, valdkondi ja teemasid.
- Õppe-kasvatustöö korraldus võimaldab õpetajal tegutseda lapsega individuaalselt, paaristöö, rühmatöö põhimõttel ja/ või kogu rühmaga koos.

- Muusika- ja liikumistegevuste algused on fikseeritud rühma tegevuskavas, ülejäänud planeeritud tegevusi alustab õpetaja vastavalt oma rühma vajadustele, soovidele ja võimalustele nii rühmatoas, õues, pargis, metsas jne.
- Muusikaõpetaja viib läbi ühele rühmale nädalas 2 (kaks) muusikategevust.
- Rühmaõpetaja viib läbi oma rühma lastele nädalas 2 (kaks) liikumistegevust, võimaluse korral õues.
- Kõik lasteaialapsed osalevad õuetegevustes. Laste õues viibimise ajal toimub ruumide koristus.
- Ajavahemikku 01. sept - 01. oktoobrini sõimeealiste rühma laste seisukohalt ning 01. sept -15. septembrini 4 - 7. aastaste laste seisukohalt käsitleme kui sisseelamis- ja laste arengu uurimise perioodi, mil tegevus käib plaani alusel ja põhirõhk on suunatud mängule ning selle kaudu laste tundmaõppimisele.
- Ühisüritustel osaleb kogu lasteasutuse personal (tähtpäevadel, rühmahommikutel, näituste korraldamisel jne).

3.2.2. Õppe-ja kasvatustegevuse päeviku täitmine

Õpetajad täidavad e-päevikut www.eliis.ee keskkonnas. Liitusime e-lasteaiaga 2018 a jaanuaris.

Iga tööpäev täidavad õpetajad e- päevikut vastavalt kehtestatud nõuetele.

3.2.3. Rühma aasta tegevuskava struktuur

Rühmaõpetajad koostavad oma rühma tegevuskava, milles on järgmised osad:

- Rühma iseloomustus, eripära;
- Laste nimekiri;
- Päevakava;
- Õppetegevuse korraldus ja planeerimine (tegevused- tunniplaan);
- Eesmärgid (2-3);
- Rühma- ja ühisüritused;
- Koostöö peredega, koostöövormid;

- Lapse arengu hindamine;
- Töö erivajadusega lapsega;
- Õpitulemused valdkondade kaupa, üldoskused.

3.2.4. Rühma projektipõhise nädala tegevusplaani koostamise põhimõtted

Rühmaõpetajad arvestavad õppe-ja kasvatustegevuste projektipõhise tegevusplaani koostamisel:

- lasteasutuse aasta tegevuskavaga
- rühma tegevuskavaga
- lasteasutuse õppekavaga
- laste vanusega
- arengutasemega
- individuaalsusega
- rühma traditsioonidega

Õppe-ja kasvatustegevuste läbiviimisel võib õpetaja teha muudatusi lähtuvalt laste vajadustest ja olukorrast.

Õppetegevused juhinduvad laste soovidest, huvidest, millega seotakse kõigi valdkondade sisu. Valdkondadeks on:

- mina ja keskkond;
- keel ja kõne;
- matemaatika;
- kujutavad tegevused;
- muusika;
- liikumine.

3.3. Päevakava koostamise põhimõtted

Päevakava koostamisel peetakse silmas laste arenguvajadusi, nt kolmeaastaste laste päevakava võimaldab rohkem mänguaega, viie- kuni seitsmeaastaste päevakavas on suurem kaal õpetaja poolt kavandatud õppe- ja kasvatustegevusel.

Päevakava võimaldab lastel sujuvat üleminekut ühelt tegevuselt teisele.

Lasteasutuse päevakavad kinnitab direktor õppeaasta alguses ning need on lastevanematele tutvumiseks rühmaruumi välja pandud.

Tabel 1. Päevakava

	1,5-3 a	3-7 a
Laste saabumine	7.00-9.00	7.00-9.00
Hommikusöök	8.30	8.30
Lõunasöök	12.00	12.15
Päevane puhkeaeg	13.00 – 15.00	13.00 – 15.00
Oode	16.00	16.00
Lasteaed suletud	18.00	18.00

Projektõppest lähtuvalt planeeritud õppe- ja kasvatustegevused, vabategevus, liikumismängud õues, õuesõpe, organiseeritud- ja vabategevus, individuaalne töö, infovahetus lapsevanemaga toimuvad päeva lõikes.

3.4. Erivajadustega laps

3.4.1. Erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus

- Erivajadustega laps on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatustegevused jm) või rühma tegevuskavas.
- Erivajadustega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamine lasteasutuses on meeskonnatöö, milles osaleb kogu lapsega tegelev personal ja mille toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor.

- Vajadusel koostavad rühma pedagoogid õppeaasta algul koostöös logopeedi/eripedagoogi jt spetsialistidega ning lapsevanemaga lapsele individuaalse arenduskava. Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendumisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest.
- Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel.
- Erivajadusega lapsega tehtava töö peaeesmärk: laps saab aluse elamiseks täisväärtuslikku elu hoolimata erivajadusest.
- Töö põhimõtted: lapse erivajadus märgatakse selle tekkefaasis (koostöös lapsevanemaga).
- Erivajadustega lastele on lasteasutuses loodud sobitusrühm - tingimused kasvamiseks rühmas koos teiste lastega.
- Õppetegevused sobitusrühmas toimuvad peamiselt grupis. Õppetegevuste eesmärgid planeeritakse ja viiakse läbi, arvestades laste erinevaid vanuseid ning individuaalseid võimeid. Sõltuvalt lapse erivajadusest ning IAK-s koostatud eesmärkidest rakendatakse õpetamisel individuaalset lähenemist ja üks-ühele õpetamist.
- IAK koostatakse lasteasutuses neis valdkondades, mille arengutase erineb eeldatavast eakohasest arengust:
 - Kognitiivsed oskused
 - Sotsiaalsed oskused
 - Eneseteenindus
 - Füüsiline areng.
- Erivajadustega lastel on vajadusel rühmas abiks tugiisik, kes hoolitseb tema erivajaduste eest.
- Kui laps läheb täiendavale uuringule väljapoole lasteasutust, siis koostatakse talle iseloomustus.

3.4.2. Lähenemise tasandid erivajadusega lapsele

Esimene tasand – **MÄRKAMINE**

- Lapse arengu jälgimine rühmas;
- Erivajaduse märkamine – mil määral ja miks laps erineb;
- Esmased võimalused last toetada;
- Lapsevanema kaasamine.

Teostajad:

- Rühmaõpetajad ja õpetaja abid;
- Liikumis- ja muusikaõpetajad;
- Lapsevanemad.

Teine tasand – (lapse) **HINDAMINE**

- Täpsem vajaduste väljaselgitamine;
 - pedagoogilis – psühholoogiline
 - meditsiiniline
 - kõnearenguline
- Tõhusam koostöö lapsevanemaga.

Teostajad:

- Rühmaõpetajad;
- Lapsevanemad;
- Eripedagoog, logopeed;
- Psühholoog, sotsiaaltöötaja;
- Perearst jne.

Kolmas tasand – **SEKKUMINE**

- Arengule vastavate tugisüsteemide loomine;
 - individuaalne õppekava (IAK)
 - keskkonna kohaldamine/ kohandamine
- Võimalusel kasutada nõustamiskomisjoni soovitusi.

Teostajad:

- Kogu lapse arengut toetav meeskond lasteasutuses;
- Lapsevanemad;
- Rehabilitatsioonispetsialistid.

3.5. Individuaalse arenduskava koostamise põhimõtted

- Individuaalne arenduskava (edaspidi IAK) on kirjalik dokument, mis määrab kindlaks lapse arengulisi erivajadusi arvestava õppe individuaalsed eesmärgid ja eriabi teenused, mis on vajalikud õppe-eesmärkide saavutamiseks. Individuaalne arenduskava koostatakse arenguvaldkondade kaupa:
 - Motoorika;
 - Kognitiivsed oskused;
 - Kommunikatiivsed oskused;
 - Sotsiaalsed pädevused;
 - Eneseteenindus.
- IAK (lisa 7) koostatakse konkreetsele lapsele neis valdkondades, mille arengutase erineb eeldatavast eakohasest arengust. Tegevusvaldkonnad koosnevad väiksematest osavaldkondadest. Iga tegevusvaldkonna oskuste arendamine eeldab tihedat seost teiste valdkondadega. IAK koostatakse pärast lapse arengu mitmekülgset jälgimist ja lähima arengu tsooni määramist: selle koostamisel osalevad kõik lapsega tegelevad erialaspetsialistid (rühma-, liikumis- ja muusikaõpetaja, eripedagoog, logopeed, juhtkond) ja vanemad.
- Individuaalse arenduskava koostamise põhimõtted kinnitab õppenõukogu. Konkreetse individuaalse arenduskava koostavad ja selle rakendamise eest vastutavad rühmaõpetajad, logopeed/eripedagoog ja lapsevanem. Individuaalne arenduskava kaitseb lapse huvisid ja arvestab tema arengutaset ning erivajadusi. Iga arenguvaldkond esitatakse konkreetsetlapsest lähtuvate õppeeesmärkidena, millest juhitudavad nii lapsevanemad kui lasteasutuse pedagoogid.
- Individuaalse arenduskava rakendamisel on neli etappi:

- I Lapse arengutaseme esialgne arengu analüüsimine. Konsulteerimine vajadusel erispetsialistidega (psühholoog, perearst, eriarstid).
 - II Lühi- ja pikaajaliste eesmärkide püstitamine lapse arendamiseks. Individuaalse arenduskava koostamine konkreetseks perioodiks.
 - III Õpetamine ja arendamine ning oluliste muutuste fikseerimine lapse arengumapis.
 - IV Hinnangu andmine lapse saavutustele ja sellele vastavalt individuaalse arenduskava korrigeerimine.
- IAK rakendamisel peavad osalema kolm osapoolt: laps, IAK meeskond ja lapsevanemad. Lapsevanema keeldumisel ja huvi puudumisel jääb lapse arengu toetamise eesmärgiga koostatud IAK osaliselt täidetuks. Rühmaõpetajad jätkavad lapse toetamiseks esile toodud valdkondadega individuaalset tööd.
 - Hinnangu andmise aluseks on individuaalse arenduskava tulemuste analüüs. Sõltuvalt sellest kas eesmärkides püstitatu on omandatud täielikult, pole omandatud või on omandatud osaliselt, loetakse arenduskava täidetuks või osaliselt täidetuks. Kui täitmata on jäänud olulisi eesmärke või mitmed eesmärgid on osaliselt täidetud, siis tuleb antud IAK-d analüüsida, muuta, täiendada ja edasi arendada.
 - Kui eesmärkide realiseerimise tulemused on positiivsed, loetakse IAK täidetuks.

4. Koostöö lapsevanemaga

- Perekonnal on kanda lapse kasvatajana kõige olulisem roll. Lasteasutus toetab, nõustab ja abistab lapsevanemat lapse arendamisel, kasvatamisel, ja õpetamisel.
- Lasteasutuse õpetajad teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel.
- Oluline on igapäevane vahetu suhtlemine õpetaja ja lapsevanema vahel. Võimalused suhtlemiseks ja info vahetamiseks kohandatakse vastavalt perekonna vajadustele ja eelistustele.
- Õpetaja teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest. Õpetaja loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes.
- Rühma meeskond viib lapse perega läbi arenguveestluse üks kord õppeaasta jooksul. Arenguveestlusele kaasatakse vajadusel erinevaid spetsialiste. Esimesele arenguveestlusele tulles saavad lapsevanemad eelnevalt täitmiseks abistava küsimustiku (lisa 8), mis lisatakse lapse arengumappi. Arenguveestlus dokumenteeritakse (lisa 9) ja kokkuvõtte lisatakse samuti lapse arengumappi.
- Lasteasutuses toimuvatest sündmustest ja üritustest saab lapsevanem kõige esimese info otse rühma personalilt. Teavet saab lapsevanem ka telefoni või meili teel, e- lasteaiast www.eliis.ee, kodulehelt, koju saadetavatelt infolehtedelt, voldikult ning rühmas olevalt stendilt.
- Lapsevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises ning anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele.
- Iga aastase tagasisideküsitluse näol on lapsevanemal võimalus anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele.
- Lasteasutuses toimuvad koostöövormid:
 - lastevanemate koosolekud kaks korda aastas kevadel ja sügisel;
 - stendid rühmade juures;
 - ühisüritused;

- lahtised tegevused;
- arenguestlused 1 – 2 korda aasta jooksul;
- lapsevanemate nõustamine;
- e- lasteaed
- rühmadel lapsevanemate meililist;
- iga rühma esindajate osalemine lasteasutuse hoolekogus;
- hommikune ja õhtune lapse üleandmine;
- vajadusel lasteasutuse muusikaõpetaja või logopeedi osalemine arenguestlustel.

5. Valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ning lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti

Lasva Lasteaed Pargihaldjas õppekavas on õpetaja töö hõlbustamiseks esitatud laste arengu eeldatavad tulemused vanuseti. Et õpetajal oleks võimalus enam arvestada laste arengupotentsiaalide erinevusi ning pakkuda tuge nii kiirema kui ka aeglasema arenguga lastele, ei ole käesolevas õppekavas välja toodud alla 6aastaste laste tulemused rangelt aluseks võetavad.

5.1. Üldoskused

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- mänguoskused;
- tunnetus- ja õpioskused;
- sotsiaalsed oskused;
- enesekohased oskused.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

5.1.1. Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Tabel 2. Eeldatavad mänguoskused vanuseti

Kuni 3aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6-aastase lapse eeldatavad tulemused	6-7-aastase lapse eeldatavad tulemused
Mõistab mängude, mänguasjade ja mängimise tähendust;	Ühendab mitmed mängulised toimingud omavahel;	Mängib mitme lapsega koos;	Mängib koos teiste lastega huvitavalt, kestvalt ja loovalt;	Tunneb mängulist rõõmu ning on suuteline mängule keskendumisele;
Matkib oma mängudes ümbritsevat elu;	Täidab rollimängus võetud rolli, peab kinni rollist tulenevatest toimingutest ja suhetest;	Mängib iseseisvalt erinevaid mänge;	Täidab täpselt erinevaid mängureegleid;	Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
Ühendab üksikud mängulised toimingud omavahel tervikuks;	Kasutab mängus erinevaid mängumaterjale;	Kasutab loovalt erinevaid mänguasju ja mängumaterjale;	Ühendab erinevad tegevused ja mängud omavahel;	Algatab erinevaid mänge ja arendab mängu sisu;
Oskab täita mängudes lihtsamaid rolle;	Vahetab erinevaid rolle, on huvitatud rollimängust;	On huvi mängida erinevaid mänge;	Toob välja rollile iseloomulikud toimingud ja suhteid;	Täidab mängudes erinevaid rolle;
Täidab lihtsamaid mängureegleid;	Mängib paari reeglina mänge neist kinni pidades;	Suudab meeles pidada mitme reeglina mänge;	Järgib reegleid ning selgitab ka mängukaaslastele lihtsamaid reegleid;	Järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;

Tunneb rõõmu liikumisest, arenevad põhioskused;	Mängib koos kaaslastega teisi arvestades ja mänguasju jagades;	Suudab mängus situatsioone erinevalt lahendada;	Suudab mängukaaslastega leppida kokku mängu valikus ja lahendada lihtsamaid probleeme;	Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
Tunneb rõõmu mängust;	Teab, et alati on võimalik võistlusmängus võita või kaotada;	Tunneb rõõmu mängust, õpib leppima kaotusega;	Tunneb rõõmu võistlusmängust, teab, et võidu nimel tuleb pingutada;	Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
Kasutab mängus lihtsamaid vahendeid.	Kasutab mängus lihtsamaid vahendeid.	Kasutab mängudes erinevaid vahendeid kokku sobitades.	Kasutab mängudes ja jagab erinevaid vahendeid.	Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

5.1.2. Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Tabel 3. Eeldatavad tunnetus- ja õpioskused vanuseti

Kaheaastased lapsed	Kolmeaastased lapsed	Neljaaastased lapsed	Viieaastased lapsed	Kuueaastased lapsed	6-7aastased lapsed
<p>Hangib ümbritsevast aktiivselt infot ning loob selle anre ga s ise uusi võimlusi; keskkonnast tuleva info hulka tasakaalustab, reguleerib ja organiseerib lapse jaoks täiskasvanu;</p>	<p>Leiab tegutsemis-ajendi, plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga; täiskasvanu suunab lapse tegevust kõne kaudu;</p>	<p>Oskab osaliselt oma tegevusi plaanida ja organiseerida ning tegutseb iseseisvalt otsese juhendamiset, kuid autoriteetide toel;</p>	<p>Tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemis-kindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi;</p>	<p>Plaanib oma igapäeva-tegevusi, seab eesmäärke ning üritab alustatud tegevused lõpetada;</p>	<p>Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;</p>
<p>Keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele, silmatorkavale stiimulile või omadustele; sõnalise juhendamise ja suunamise korral on ta püsivam;</p>	<p>Plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatud kõne vahendusel;</p>	<p>Plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme;</p>	<p>Reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet;</p>	<p>Suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutiks;</p>	<p>Mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;</p>

Tegutseb teistega kõrvuti ja osaleb ühistegevuses vahelduvas vormis;	Keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tema tähelepanu ei ole veel püsiv;	Hangib tänu keeleoskusele uut teavet; tema kõne toetub mälule ning sõltub sellest, kellega ja mis olukorras ta koos on;	Tegutseb koos teistega; teda motiveerivad tegevused eakaaslastega;	Kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet;	Tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
Mängib teistega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid rollivahetusega mängu;	Tegutseb vahetult nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega;	Saab aru mõistatustest ja lihtsamatest pildikestest võrdlustest;	Tema keeleline areng võimaldab lahendada ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid;	Kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks ;	Keskendub korraga mitmele tegevusele või stiimulile ning on suuteline kestmaks tahtepingutuseks;
Loob tegevuse kaudu seoseid kõnega; sõnad ja objektid saavad tema jaoks mõiste tähenduse;	Kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mälupilte nii konstruktiivses mängus kui ka lihtsas rollimängus;	Järgib lihtsaid reegleid;	Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui ka reaalseid esemeid ja objekte;	Järgib ühistegevustes reegleid ja suudab neid selgitada;	Kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
Suhtleb valdavalt	Mängib mõnda aega	Huvitub võistlus-	Osaleb erinevates	Kasutab sidusat kõnet,	Seab uudsetes olukordades

1-2sõnaliste lausetega nii mängus kui ka igapäeva-tegevustes peamiselt tuttava täiskasvanuga ning kasutab mitte-verbaalseid suhtlus-vahendeid (osutamine, miimika);	koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid;	mängudest ja tahab olla edukas;	mänguliikides ja loovtegevustes ;	tema dialoog on suunatud rohkem iseendale;	täiskasvanu sõnalise juhendamise järgi eesmärke ning valib tegutsemis-strateegiad;
Räägib ja saab aru üksnes sellest, mida ta tajub;	On omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada;	Osaleb ühistegevustes ning teeb koostööd teiste lastega; konstrueerib, osaleb rolli- ja võistlusmängudes ning loovtegevustes ;	Räägib esemetest, mis pole kohal, ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus, ning fantaseerib;	Osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes ;	suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada;
Tunneb huvi raamatute vastu ning mõistab lihtsaid realistlikke	Osaleb dialoogis;	Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi; keskendub	Keskendub huvipakkuvale tegevusele mõni-kümmend minutit;	Saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilistest järjestusest;	Rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;

jutukesi, mis seostuvad tema enda kogemustega;		tegutsedes mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu;			
Tunnetab keskkonna mõju, avastab seoseid oma tegevuse ja selle tagajärje vahel, lihtsaimaid põhjuse-tagajärje suhteid ning saab aru kuuluvusest ja erisusest;	Jälgib lihtsaid lookesi ja eristab kogemusele tuginedes realistlikke sündmusi väljamõeldud lugudest;	Saab aru arvumõistetest; huvitub tähtedest;	Oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid;	Kasutab teadmisi igapäevastest situatsioonides, nii uudes kui ka sarnases olukorras;	kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist;
Sobitab erinevaid materjale ja esemeid;	Mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ka ilma toetava vihjeta ning saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest;	Omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu.	Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistusastmest;	Kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid. Teadvustab kordamise vajadust;	Organiseerib ja plaanib oma igapäevaseid tegevusi ja tuttavat keskkonda, seab eesmärged, üritab tegutseda sihipäraselt ning lõpetab alustatud

					tegevused;
Rühmitab ühe nähtava omaduse järgi;	Rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi;		Omab ettekujutust numbritest, tähtedest ja sümbolitest;		Toetub tegutsedes oma tegevusele antavale tagasisidele, eakaaslaste hinnangutele ja võrdlusele teistega;
Omandab uusi seoseid vahetu, korduva, ja aktiivse tegutsemise ning käelise tegevuse kaudu;	Omab ettekujutust arvumõistest ja värvuste nimetustest;		Omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme;		Suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist, kasutades selleks kõnet nii aktiveerivas kui ka pidurdavas rollis;
Kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis ning kontekstis, kannab üle lihtsamaid seoseid ning	Leiab võrdluse alusel asjades ühiseid ja erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid, kasutab info saamiseks keelt;		Kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuiitiivselt lihtsamaid meeldejätmise viise (mälustrateegiad);		Katsetab, konstrueerib ja uurib, kasutades oma teadmisi ja varasemaid kogemusi uues vormis ning kombinatsioonis;

kasutab neid sarnastes ülesannetes ja olukordades.					
	Tema ettekujutus oma teadmistest ja oskustest on ebarealistlik;				Osaleb erinevates mänguliikides, järgib reegleid;
	Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu; vajab oma tegevusele tagasisidet.				Kasutab eakaaslastega suheldes dialoogi, rääkides enam iseendast ning tundes huviteiste vastu;
					Teab ja kasutab tähti, numbreid ja sümboleid, kirjutab etteütlemise järgi lihtsamaid 1-2silbilisi sõnu ning teeb lihtsamaid

					matemaatilisi tehteid.
--	--	--	--	--	------------------------

5.1.3. Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Tabel 4. Eeldatavad sotsiaalsed ja enesekohased oskused vanuseti

Kaheaastaste laste sotsiaalsed ja enesekohased oskused	Kolmeaastaste laste sotsiaalsed ja enesekohased oskused	Nelja-aastaste laste sotsiaalsed ja enesekohased oskused	Viieaastaste laste sotsiaalsed ja enesekohased oskused	Kuueaastaste laste sotsiaalsed ja enesekohased oskused	6-7 aastaste laste sotsiaalsed ja enesekohased oskused	
					Sotsiaalsed oskused	Enesekohased oskused
Väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti;	Saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid;	Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele;	Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid;	Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses;	Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;	Suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
Teadvustab ennast, kasutab osaliselt minavormi, proo-	Tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja	Tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal enda suutlikkust	Väljendab oma emotsioone ja räägib	Seab endale eesmärged ja üritab neid ellu viia;	Tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi	Kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;

vib ennast maksma panna ning oskab keelduda ja ei öelda;	eneseteadvus;	realistlikku ettekujutust;	nendest;		teiste vastu;	
Üritab aru saada teiste inimeste seisukohtadest, kuid tema tajud on enesekesksed;	Väljendab tugevaid emotsioone, oma mina;	Saab hakkama eneseteenindamisega (riietub, sööb, joob iseseisvalt), tal on kujunenud tualetiharjumus;	Suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning anregrub oma suutlikkuses;	On oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele;	Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;	Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
Hindab oma oskusi ja suutlikkust paremaks, kui need tegelikult on;	Võib karta tundmatuid ja uusi asju;	Teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi;	Suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest;	Eelistab omasoolisi mängukaaslasi; kujunevad esimesed sõprussuhted;	Osaleb rühma reeglite kujundamisel;	Algatab mängu ja tegevusi;
Teab oma ees- ja perekonnani ja me ja elementaarseid viisakusreegleid ning kasutab	Tahab igapäevastes olukordades valikute ülese otsustada ning üritab neid ka täide viia;	Seab endale mõningaid eesmärke ja täidab neid;	On tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinn	Suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd	Oskab teistega arvestada ja teha koostööd;	Tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;

neid, kui seda on talle õpetatud;			angut;	omal viisil;		
Sööb, joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt ning püsib suurem osa päevast kuiv ja puhas;	Tema enesekindlus on kõikum; enesekindluse saavutamiseks vajab ta turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid;	Väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu;	Imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere	Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt; oskab reegleid teistele selgitada;	Loob sõprussuhteid;	Teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
Reageerib sõltuvalt situatsioonist ja ümbritsevate inimeste käitumisest;	Osaleb täiskasvanutega ühistegevustes; teisi lapsi pigem jälgib, teguseb nendega kõrvuti;	Püüab vahel teisi abistada ja lohutada; tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest;	Eelistab sootüübiliisi mängu;	Järgib sotsiaalset rutiini.	Saab aru omavõõrasühine tähendusest;	Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
Mõistab selgelt väljendatud keeldu „Ei tohi!”, „Ära tee!” Jne;	Jagab mõnikord oma asju ka teistega, valdavalt on ta siiski omandihoidja;	Osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale;	Naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust; teeb eesmärgi saavutamiseks		Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;	Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt;

			koostööd, jagab ja vahetab;			
Tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti;	Loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos; tegutseb kontakti luues;	Arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet;	Aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi; jälgib reeglite täitmist teiste poolt; kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt ;		Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;	
Toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule;	Algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel; tajub, mida teised teavad ja mis on neile uus;	Saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevase suhtluses; püüab täita kodukorra reegleid;	Oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte;		Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;	

Matkib täiskasvanu tegevusi, millele saab tagasisidet.	Täidab igapäevaelu rutiini;	Saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest;			Selgitab oma seisukohti.	
	Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudele toetudes jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.	Huvitub võistlusmängudest ning tahab olla edukas.				

5.2. Õppe- ja kasvatusvaldkondade sisu ja lõimivad tegevused

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu, kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldatavad tulemused esitatakse seitsmes valdkonnas (edaspidi valdkond):

- mina ja keskkond;
- keel ja kõne;
- eesti keel kui teine keel;
- matemaatika;
- kunst;
- muusika;

- liikumine.

5.2.1. Valdkond Mina ja keskkond

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna Mina ja keskkond sisu:

- sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid; lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;

- suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlgima;
- suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Tabel 5. Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonnas „Mina ja keskkond“ vanuseti

Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Ütleb küsimisel oma eesnime ja ea aastate arvuna või näitab seda sõrmedega;	Ütleb küsimisel oma ees- ja perekonnanime; teab, kas ta on poiss või tüdruk;	Nimetab erinevaid kehaosi ja osutab nendele; oskab rääkida sellest, mis talle meeldib;	Kirjeldab erinevusi enda ja oma sõbra vahel (silmade, juuste värv, pikkus); jutustab oma lemmiktegevustest;	Tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid jms
Nimetab küsimisel oma perekonna liikmeid ja loomi;	Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi (kool, kauplus, lasteaed, rahvamaja, raamatukogu);	Ütleb küsimisel oma kodukoha nime ja kirjeldab lähemat koduümbrust;	Räägib oma pereliikmetest, kirjeldab oma kodu;	Kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone;
Matkib lihtsaid töövõtteid (nuku toitmine, auto rooli keeramine);	Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel (nt pagar küpsetab saia,	Selgitab töölkäimise vajadust, raha otstarvet; teab, kellena töötavad isaema;	Loetleb erinevate elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid;	Nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid;

	arst ravib);			
Tunneb ära Eesti lipu; täidab koos täiskasvanuga lihtsamaid rahvakombeid;	Nimetab riigi nime, kus ta elab; kirjeldab, kuidas tema käis vastla-liugu laskmas, kadrisanti jooksmas vms.;	Tunneb ära Eesti hümni; nimetab rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud: nt mardi- ja kadripäev;	Selgitab, millal lipud heisatakse ja hümni lauldakse; nimetab eesti rahvuslindu ja lille;	Nimetab Eesti riiklikke sümboliteid ja rahvatraditsioone;
Kasutab mängus erinevaid nukke (poiss, tüdruk, mustanahaline, valge jne);	Selgitab kuulnud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea“ ja „halva“ tähendust;	Näitab oma käitumisega, et hoolimata erinevustest (puudega inimesed, teisest rahvusest jne) tuleb kõikidesse inimestesse suhtuda sõbralikult;	Väljendab oma käitumisega, et inimeste huvid ja arvamused võivad erineda; selgitab erinevate abivahendite (prillid, ratastool, kaldteed) vajadust;	Mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused;
Leiab piltidelt häid ja tervislikke tegevusi;	Teab, et tervist tuleb hoida ja millised tegevused ei ole tervislikud;	Nimetab tegevusi mis on tervisele kasulikud (tervislik toitumine, liikumine, uni jne)	Selgitab, kuidas hoida enda ja teiste tervist, et alkoholi tarvitamine ja suitsetamine kahjustavad tervist;	Oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikke ja kahjulikke;
Eristab õiget ja vale käitumist,	Järgib kokkulepituid reegleid (räägime vaikselt, jookseme selleks ettenähtud kohas);	Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks	Kirjeldab, kuidas ennast kaitsta negatiivsetes olukordades, mis võivad kahjustada tervist või olla eluohtlikud;	Julgeb keelduda (ühis) tegevus(t)est, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik;

Väljendab oma tundeid emotsionaalselt ja häälekalt;	Märkab teise lapse emotsiooni, vajadusel lohub, palub vabandust täiskasvanu meeldetuletamisel ja suunamisel;	Arvestab eakaaslaste ja täiskasvanute tunnetega; lahendab konflikte sõnaliselt;	Selgitab, mida tähendab terve olemine, märkab ja mõistab enda ja teiste emotsioone;	Kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist;
Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu. Nimetab puhtuse jaoks vajalikke esemeid (seep, vesi, hambahari, hambapasta, kääterätik);	Teab, miks enne sööki ja pärast WC-s käimist peab pesema käsi;	Teab, miks tekitavad hambaaugud, miks piimahambad ära tulevad; selgitab, miks igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed (kamm, hambahari, kääterätik);	Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine);	Järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas hammaste hoidmist ja hooldamist;
Viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti;	Põhjendab, miks visatakse prahi prügikasti;	Kirjeldab, kuidas jõuab prügi prügimäele;	Teab, kuidas ja miks prügi sorteeritakse;	Suhtub keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt;
Leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seene; nimetab tuntumaid koduloomi (kass, koer); osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele;	Nimetab tuttavaid puu- ja köögivilju, teab, mida nendest valmistada saab; nimetab tuntud loomi, nende iseloomulikumaid tunnuseid, matkib nende häälistsusi; nimetab seene	Eristab okaspuid lehtpuudest, nimetab 1-2 lehtja okaspuud; nimetab lilleosi (leht, vars, õis); nimetab linnu kehaosi, tuntumaid linde; Kirjeldab erinevate	Loetleb puu osi (tüvi, võra, oksad), nimetab lehtpuid, vilja-puid; kirjeldab kaladele iseloo-mulikke tunnuseid (uimed, anre-sed, saba); nimetab tuntumaid paiga- ja ränd-linde,	Kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi;

	osadena kübara ja jala;	loomade elupaiku ja –viise; nimetab 3-4 putukat;	põhjustab, miks mõned linnud lendavad soojale maale;	
Osutab pildil päikesele ja kuule;	Selgitab öö ja päeva erinevust;	Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel (muudavad värvi ja langevad); teab, mis aastaajal lahkuvad ja saabuavad rändlinnud;	Teab, mis aastaajal valmivad viljad, millise tööd on iseloomulikud erinevatel aastaegadel;	Kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring;
Nimetab vett, lund, jääd; osutab küsimisel külmale ja soojale (vesi);	Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi (vihma sajab, päike paistab);	Teab, mida on vaja taimedele kasvamiseks;	Selgitab ilmastiku muutuste seost taimede, loomade ja inimestega;	Selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadele ja inimestele tähtsad;
Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (vihmasadu, tuule puhumine);	Küsimisel kirjeldab, et suvel on soe ja talvel külm, päeval päike soojendab, öösel on jahe;	Teab aastaegade vaheldumise seost ilmastikuga;	Nimetab aastaagu, kirjeldab nende olulisemaid tunnuseid;	Selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest;
Hoiab oma ümbritsevat looduskeskkonda;	Teab, kuidas käituda looduses seda kahjustamata;	Selgitab, kuidas mõned inimeste loodud esemed mõjuvad loodusele halvasti	Teab, et looduse säästmiseks saab paljusid inimeste valmistatud esemeid	Mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale;

		(nt autode heitgaasid);	taaskasutada;	
Osutab küsimisel esemetele, mis võivad haiget teha;	Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud;	Teab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole; selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna;	Nimetab hädaabi numbri 112 ja oskab seda kasutada;	Kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm;
Näitab pildil ülekäigurada (sebra) ja valgusfoori.	Põhjendab helkuri kandmise vajadust.	Kirjeldab, kuidas kasutada turvavarustust (kiiver, põlve- ja randmekaitsmed);	Ületab iseseisvalt ohutult sõidutee; kõnnib maanteel õigel pool teeservas.	Teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

5.2.2. Valdkond Keel ja kõne

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna Keel ja kõne sisu:

- keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

Tabel 6. Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonnas „Keel ja kõne“ vanuseti

Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegetsemise ajal; osaleb dialoogis; esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi,	Algatab ise suhtlust; suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses;	Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal,	Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta; kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist; püsib teemas, vajadusel	Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja

vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga;		esitab tunnetusliku sisuga küsimusi;	läheb kaasa teiste algatatud teemamuutusega;	suhtlemise paigaga;
Vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, hääliitsuse või 1-2 sõnalise ütlusega;	Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega;	Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega; annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega;	Mõistab teksti ja annab edasi kuulnud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste abil;	Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;
Oskab kasutada peamisi viisakusväljendeid (palun, aitäh);kommenteerib enda tegevust mänguasjaga;	Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm);	Kasutab kõnes üldmõisteid, omadus- ja tegusõnu;	Kasutab kõnes antonüüme ja sünonüüme;	Suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;
Vaatab koos täiskasvanuga pilti ja leiab pildilt täiskasvanu poolt nimetatud eseme või sündmuse;	Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi;	Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust;	Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega; jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega <i>ja siis, siis, ja</i> ;	Jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid;
Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses	Mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja	Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid;	Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt	Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;

grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid (<i>nt Miku õue p.o Mikk tahab õue minna</i>);	situatsioonis 3.5 sõnalisi lihtlauseid, sh koondlauseid;		<i>lugeb p.o loeb; seen kasvab all kuuse p.o seen kasvab kuuse all</i>) ning osutab neile;	
Kasutab üksikuid käände ja pöördeforme juhuslikult mõne sõna puhul (nt ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3. Pööre);	Kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme;	Kasutab kõnes <i>nud-</i> ja <i>tudkesk-sõnu</i> (nt söödud – söönud); üldistab sõnu arvus (karud söövad) ja käändes (ilusale lillele; punase palliga); kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lilledel);	Kasutab kõnes saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini);	Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördeforme ainsuses ja mitmuses;
Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras;	Mõistab ja kasutab kõnes mõningaid üldkui ka liiginimetusi, objektide osade, detailide nimetusi; kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (kelgumägi);	Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (lühike – pikk); aega väljendavaid nimisõnu (hommik, päev, jne); moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest agri – tikumaja);	Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu eile, täna, homme; mõningaid samatähenduslikke sõnu jookseb, lippab, sibab;	Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;

Hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r,s,k,õ,ü);	Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-nt, -lt, -mp jne);	Hääldab õigesti kõiki emakeelehäälikuid;	Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeelehäälikuid ja tuttava tähendusega sõnu;	Hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeelehäälikuid;
Kuulab erinevaid helisid ja otsib heli või hääle tekitajat (mis tegi sellist häält? Otsi, kus see asi on);	Enamus lapsi suudab eristada sõnas häälikut, nt leida algus- või lõpuhääliku; tekkib huvi tähtede vastu;	Häälib 1-2 silbilisi sulghäälikuteta ja häälikuühenditeta sõnu; uurib ise raamatuid; tunneb mõningaid tähti;	Jaotab sõnu häälikuteks, määrab õigesti häälikute järjekorda sõnades ning seostab häälikuid tähtedega; loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (sildid, poe- ja tänavanimed);	Tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirjepildis ära mõned sõnad;
Puzzlede ja mustrite ladumine;	Matkib kirjutamist kritseldades kriidi või pliiatsiga;	Oskab kirjutada oma nime joonistähedega; kirja eelharjutused: vertikaal- ja horisontaaljooned, kald- ja kaarjooned;	Joonistab joontega ruudulisse anre ga mustreid; kirjutab joonistähti;	Kirjutab joonistähedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;
Loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust.	Loeb peast kuni 4 realisi luuletusi.	Loeb peast liisusalme ja luuletusi.	Loeb luuletust koos kaaslasega, dialoogina.	Teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

5.2.3. Valdkond Eesti keel kui teine keel

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
- soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest; kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

Valdkonna Eesti keel kui teine keel sisu:

- kuulamine;
- kõnelemine;
- Eesti kultuuri tutvustamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid; suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm); korratakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

Tabel 7. Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonnas „Eesti keel kui teine keel“ vanuseti

Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Saab aru, et peale emakeele esineb teisi keeli;	Saab aru Lihtsamatest sõnadest;	Saab aru lihtsamatest lausetest;	Mõistab täiskasvanute ja eakaaslaste lihtsamat kõnet;	Mõistab lihtsamat argiteemalist eestikeelset kõnet;
Püüab korrata Täiskasvanu abi lihtsamaid sõnu;	Püüab kasutada lihtsamaid sõnu oma kõnes;	On huvitatud uute väljendite õppimisest ja oma kõnes kasutamisest;	Tunneb ära varem õpitud väljendeid, püüab neid kasutada oma kõnes;	Tunneb ära ja mõistab õpitud sõnu ja väljendeid ning kasutab neid oma kõnes;
Saab aru lihtsamatest korraldustest;	Saab aru igapäevastet korraldustest;	Saab aru erinevatest korraldustest;	Saab aru täiskasvanute korraldusest;	Saab aru korraldusest ja toimib vastavalt;
Saab aru lihtsatest küsimustest ja püüab vastata “jah”, “ei” kasutades;	Saab aru küsimustest ja vastates võib kasutada õpetaja abi;	Saab aru lihtsatest küsimustest ja püüab vastata;	Saab aru lihtsatest küsimustest ja püüab neile vastata;	Saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele õpitud sõnavara piires;
Kasutab kõnes tuntumaid viisakussõnu (nt “tere”, “aitäh”, “palun”);	Kasutab kõnes lihtsamaid viisakusväljendeid ;	Kasutab eakaaslastega ja täiskasvanutega suheldes erinevaid viisakussõnu;	Saab aru viisakussõnade kasutamise vajalikkusest ja kasutab neid;	Kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid;
Oskab lugeda koos õpetaja abiga eestikeelset	Teab peast 4-realist eestikeelset luuletust või laulu;	Teab peast eesti-keelseid lihtsaid ja lühikesi luuletusi	Teab peast eestikeelseid lihtsaid luuletusi	Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule;

lõhikest luuletust;		ning laule;	ja laule;	
Teab, et on olemas riik Eesti.	Teab, et elab Eestis ja siin räägitakse eesti keelt.	Teab oma elukohta, lähemaid kohanimesid.	Oskab nimetada Eesti kohanimesid.	Oskab nimetada mõningaid Eesti kohanimesid, tuntud inimesi.

5.2.4. Valdkond Matemaatika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Valdkonna Matemaatika sisu:

- hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- suurused ja mõõtmine;
- geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;

- seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kimpimisaistingut; suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Tabel 8. Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonnas „Matemaatika“ vanuseti

Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Eristab põhivärve, leiab tuttava värvi ümbritsevast;	Nimetab põhivärve, tunneb anre , lillat, pruuni, halli, roosat;	Eristab värvitoone (hele, tume);	Jaotab antud erinevaid esemeid (<i>nt pallid, pliiatsid, kommid, klotsid jne</i>) ühe etteantud tunnuse (<i>värv, suurus, kuju</i>) alusel;	Määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi;
Kasutab mõisteid <i>üks</i> ja palju;	Loendab esemeid hulgas;	Haarab silmadega esemete arvu hulgas (kuni kolm eset);	Kasutab esemete (kuni viis) arvu võrdlemisel sõnu <i>rohkem, vähem, võrdselt, ühepalju</i> ;	Võrdleb hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem, vähem, võrdselt</i> ;
Loendab esemeid (vähemalt kaheni);	Sõnastab loendamise tulemuse;	Kasutab arvukaarte (1- 5); mõistab, et esemete loendamisel erinevas järjekorras nende arv ei muutu;	Nimetab etteantud arvude hulgast, milline arv on antud arvule eelnev või järgnev (nt esemete loendamisel leiab laps arvu 7 ning laps osutab ja nimetab, milline arv on seitsmele eelnev);	Teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada;
Leiab erinevate esemete hulgast 1-2	Moodustab uue suuruse (3- 5) ühe	Võtab vastavalt esitatud arvule	Kasutab järgarve kuni viieni	Liidab ja lahutab 5 piires ning

täiskasvanu kirjeldatud eset;	lisamise teel;	(kuni viis) õige koguse antud esemeid;	(mitmes?);	tunneb märke + , - , =;
Teab, mida on kaks (kätt, jalga, silma, kõrva);	Leiab esemele õige paarilise;	Võrdsustab antud erinevate esemete hulgad paaride moodustamise teel;	Võrdsustab hulgad ühe äravõtmise ja juurdepainemise teel;	Koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesi;
Rühmitab esemeid suuruse järgi (suured, väikesed);	Määrab kahe eseme järjestuse: <i>on suurem kui, on väiksem kui;</i>	Määrab kolme eseme järjestuse: <i>väike-suuremveel suurem, laikitsamveel kitsam;</i>	Kasutab järjestamisel mõisteid <i>suurem, pikem, kõrgem, laiem, paksem;</i>	Järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm);
Leiab vähemalt ühe olulise sarnasuse;	Oskab grupeerida esemeid sarnaste tunnuste (<i>kuju, värv</i>) alusel;	Leiab erineva suurusega esemete hulgast kaks ühesuurust kujundit;	Otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust või mittekuuluvust hulka erinevate tunnuste (<i>suurus, uju, värv, otstarve</i>) alusel;	Rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi;
Juhendamisel paigutab esemeid üksteise sisse, peale. Suudab tuttavates ruumides (kodu, rühmaruumid) üles leida nimetatud kohad;	Juhendamisel paigutab esemeid teise isiku või eseme suhtes üles-alla, ette-taha;	Nimetab ja kirjeldab inimese või eseme asukohta teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu <i>üleval, keskel;</i>	Kirjeldab inimese või eseme asukohta teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu <i>kõrval, ääres;</i>	Kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;
Paigutab kella numbrilaua numbrid Õigesti (puzzle);	Mõistab, et kell on aja mõõtmiseks;	Tunneb numbreid kella numbrilaua;	Oskab näidise järgi keerata õppekellal sama kellaaja (täistunnid);	Oskab öelda kellaega täistundides;

Matkib täiskasvanu juhendamisel mängus öö ja päeva tähendust;	Nimetab ja kasutab ööpäeva osade määramisel sõnu <i>öö</i> ja <i>päev</i> ;	Nimetab erinevaid päeva osi (<i>hommik, lõuna, õhtu</i>) ja toob abistavate küsimuste põhjal näiteid oma tegevuste kohta päeva eri aegadel;	Nimetab õiges järjekorras kõik nädalapäevad ja toob küsimuste abil näiteid oma tegevuste kohta kasutades mõisteid <i>eile, täna, homme</i> ;	Nimetab nädalapäevi, kuid, aastaaegu, teab oma sünnikuud ja -päeva;
On tuttav mõistetega <i>pikk-lühike, laikitsas</i> ;	Loendab üksikuid samme;	Mõistab, et laste sammud on erineva pikkusega;	Mõõdab kaugusi sammudega;	Mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nõör vms);
On tuttav mõistetega <i>suurväike</i> ;	Kasutab mõisteid <i>kõrgemadal, raske-kerge, paks-peenike, lai-kitsas</i> ;	Võrdleb ümbritsevaid esemaid raskuse, kõrguse, paksuse, suuruse alusel;	Tunneb rahatähti (paberrahad, mündid);	Eristab enamkasutatavaid rahaning mõõtühikuid (kroon, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse;
Juhendamise abil leiab sarnase kujundi (toppimise mängud).	Leiab etteantud kujundi järgi erinevate geomeetriliste kujundite hulgast samasugused kujundid. Koostab lihtsamat mustrite rida.	Leiab ümbritsevast etteantud kujundiga (ring, ruut, ristkülik) samakujulisi esemeid. Kirjeldab kujundite erinevusi nurkade arvu, olemasolu, suuruse, kuju	Koostab kujunditest näidise järgi ja näidiseta erinevaid pilte;	Leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab neid kujundeid.

		ja värvuse alusel.		
--	--	--------------------	--	--

5.2.5. Valdkond Kunst

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna Kunst sisu:

- kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;

- julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Tabel 9. Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonnas „Kunst“ vanuseti

Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja roheline värvi;	Kujutab natuurist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks;	Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest;	Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades; võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning oskab neid kasutada oma töös;	Leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nende vahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil;
Annab oma kritseldustele nimetusi, räägib meelsasti, mida oma töös kujutab;	Loob lihtsamaid vorme, joonistab ümarvorme, tõmbab erineva suuna ja pikkusega jooni;	Ühendab joonistades ümaraid kui ka kandilisi kujundeid; kujunevad väljendamiseks oma skeemid;	Joonistab tuttavaid esemeid ümbritsevast ning loob pilte fantaasia järgi;	Väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeolusid ja fantaasiaid;

<p>Tutvub näpuvärvidega, pintsliga ja guaššvärvidega, pliiatsite ja kriitidega, nende Sihilpärane kasutamine;</p>	<p>Tutvub erinevate trükitehnikatega (<i>templi-, lehe-, švammitrük</i> ja <i>šablooniga</i> ja <i>ilma</i>), puhumistehnikaga;</p>	<p>Tutvub erinevate vahendite, tehnikate ja materjalidega (<i>söe- ja pastelljoonistus, motüüpia, puhumistehnika kõrriga ja kõrreta, klaasimaal akva-relltehnika, vahakriibe, tilgatrük, pritsimistrük</i> hambaharjaga jne); joonistab muusika järgi;</p>	<p>Valib mõtte teostamiseks sobivaima tunduvad vahendid;</p>	<p>Kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid;</p>
<p>Tõmbab pintsliga erineva suurusega jooni, teeb täppe (ümarale siluetele nägu);</p>	<p>Voolib ümarja piklikke vorme ning ühendab neid tikukese abil (<i>nukk pikas kleidis</i>); suudab kujutada nn peajalgset inimest;</p>	<p>Voolib inimest ümar- ja pikliku vormi kokkuva-jutamise, liite-kohtade silumine sõrmedega; kujutab inimest lihtsamas tegevuses, enamasti paigalseisvana;</p>	<p>Voolib inimfiguuri plastilisel meetodil (ühest tükist); joonistades või maalides kujutab inimest erinevates tegevustes eest-, tagant- ja külgvaates;</p>	<p>Kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu;</p>
<p>Jätab värviga kaetud paberile jäljendeid anre ga, templiga; juhendamisel võtab</p>	<p>Juhendamisel kasutab kattedvärve kogu pinna katmiseks; üldjuhul ei värvi üle paberi serva;</p>	<p>Selgitusel kasutab töös pintsliga erinevaid osi (otsa, külge) ja teab, kuidas tekitada erinevaid</p>	<p>Kasutab varem-õpitud tehnilisi oskusi oma töö teostamisel; juhendamisel segab omavahel</p>	<p>Keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö;</p>

pintsliga värvi, loputab pintslivees; tõmbab pintsliga erineva suurusega jooni, teeb täppe;	ümarvormi joonistab värvilaigu pintsliga suurendamise teel;	pintslijäljendeid; võtab iseseisvalt pintsliga värvi ja katab pindu; lisab objektidele väikesi osi (<i>silmad, suu</i>);	põhivärve; peseb ja kuivatab pintsl enne järgmise värvi kasutamist; pintsliga liigub paberil vabalt;	
Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid (<i>auke, triipe</i>) jne;	Kaunistab (<i>täppidega, joontega</i>) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt <i>lillepotti, paberit, taskurätti, papptaldrikut, palli, sokki, plastiliinist plaati, kivi</i>) jne);	Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega; valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni või templi abil selle omavalitud kohale esemel (<i>kruusil, taldrikul, pluusil</i>) jne);	Koostab elementidest lihtsa korjumisskeemiga mustririba eseme ääri kaunistamiseks (<i>tass, taskurätt</i>) jne); kasutab voolimispulka erinevate pindade loomiseks; loob erineva suuna ja tihedusega jooni tõmmates huvitavaid pindu;	Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks;
Leiab piltidelt üles tuttavaid esemeid; vaatleb pilte, raamatute illustratsioone.	Suunavate küsimuste abil analüüsib ja annab tööle hinnangu.; vastab küsimustele ja selgitab, miks kujutab pildil esemeid just el viisil.	Põhjustab, miks töö, pilt meeldib; jutustab suunamise abil, mida on kujutanud oma töödel; loetleb, milliseid materjale on kasutanud oma töö valmimisel.	Vaatleb huviga ja omaalgatuslikult raamatute illustratsioone, kunstitööd, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab oma arvamust.	Kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu;
				Loob esemeid erinevaid tehnikaid ja

				materjale kasutades ning räägib nende otstarbest.
--	--	--	--	---

5.2.6. Valdkond Muusika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkonna Muusika sisu:

- laulmine;
- muusika kuulamine;
- muusikalis-rütmiline liikumine;
- pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalane tegevus;
- kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne*, *Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;

- seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

Tabel 10. Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonnas „Muusika“ vanuseti

Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Tunneb rõõmu kuulatavast laulust;	Laulab rühmas koos teistega. Ei forsseeri lauldes, vaid teeb seda loomulikul moel;	Laulab väljahingamisel loomuliku häälega. Esitab laule rühmaga ühes tempos;	Laulab ühtlases tempos, loomuliku häälega, ilmekalt, sõnu selgelt hääldades;	Laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega;
Püüab õpetajaga kaasa laulda üksikuid sõnu või silpe laulust. Osaleb laulude esitamisel (plaksutab, vaikib või laulab kaasa);	Laulab peast lihtsamaid õpitud rahvalaule ja lastelaule;	Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule teistega koos kui ka üksikult;	Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii üksi kui kogu rühmaga;	Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansambelis kui ka üksi;
Suudab kuulata laulu õpetaja esituses;	Suudab kuulata laulu või muusikapala ja väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid;	Tunneb kuulamise järgi ära õpitud laule. Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikalise tegevuste liikumine,	Suudab kuulata laulu või muusikapala ja seletada ning väljendada selle sisu. Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants);	Suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;

		laulmine, pillimäng kaudu (järgib tempot, rütmi kehalise liikumisega) või tundes ära õpitud laulu;		
Ei pea eristama;	Eristab laulu pillimängust;	Eristab laulu ja pillimängu samuti hääli loodusest;	Eristab laulu pillimängust, samuti tunneb ära õpitud laulu, kui seda esitatakse mõnel meloodiapillil;	Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu;
Tunneb ära laulu tekstist lähtuvalt nagu näiteks loomi (näu-auh, mää, muu, sõidukit-piip, tuut, pörr-pörr jne.);	Eristab õpitud pille: kõlapulgad, triangel, kuljused, trumm;	Eristavad kuulamise järgi – tamburiini, triangel, ööbikut, kõlapulkasid, metallofoni, klaverit;	Eristab kõla ja tämbri järgi õpitud pille;	Eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille.;
Oskab kasutada kõlapulkasid, trumme ja kuljuseid ning lüüa nendega pulssi. Kuulab välja pausi (ei mängi ettenähtud kohas pilli ega häälitse);	Mängib eakohaseid rütmipille: trumm, kõlapulgad, kuljused;	Mängib eakohastel rütmipillidel lihtsaid saateid lauludele;	Mängib eakohaseid rütmi ja meloodiapille nagu, trumm, kuljused, tamburiin, metallofon, kõlatoru, võrutrumm, triangel, kastanjett. Mängib nendel lihtsamaid kaasmänge;	Mängib eakohastel rütmi ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge;
Oskab kasutada	Oskab kasutada	Oskab mängida	Oskab mängida	Mängib

vastavalt laulu sisule kõlapulkasid, trummi, kuljuseid;	rütmipille laulu saateks;	pilliansamblis rütmipillidel;	õpitud pillidel ansamblis, kui solistina;	lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansamblis;
Liigub õpetaja juhendamisel ja eest-näitamisel läbiseigi loomi või sõidukeid matkides;	Liigub vastavalt meeleolule (aeglane, kiire, kõrge, madal heli);	Liigub vastavalt meeleolule ja tempode vaheldumisele;	Liigub vastavalt muusikapala meeleolule, tempole, dünaamikale;	Liigub vastavalt muusika meeleolule;
Väljendab ennast matkides vabalt oma tunde järgi loomi, linde, sõidukeid.	Oskab väljendada omaloomingulist liikumist tantsudes, muusikalistes ja laulumängudes.	Väljendab ennast vabalt vastavalt muusikapala sisule.	Julgeb ennast väljendada loovalt vastavalt muusikapala sisule ja meeleolule.	Väljendab ennast loovalt muusikalise-rütmilise liikumise kaudu.

5.2.7. Valdkond Liikumine

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna Liikumine sisu:

- kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- põhiliikumised;
- liikumismängud;
- erinevad spordialad;

- tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Tabel 11. Lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonnas „Liikumine“ vanusesti

Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused
Sooritab ettenäitamisel ja juhendamisel asendeid ja liigutusi;	Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos nii õpetaja kui kaaslastega;	Suudab teha kuni neljast erinevast harjutusest koosnevat harjutuste kombinatsiooni. Valitseb oma liigutusi	Keskendub konkreetseks tegevuseks, talub kaotust võistlusmängudes;	Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;

		koordinatsiooni ja tasakaalu;		
Liigub õpetaja juhendamisel ohutult;	Arvestab aktiivses tegevuses oma kaaslastega;	Sooritab harjutusi vastavalt õpetaja korraldustele sõnalise seletuse järgi. Kasutab erinevaid spordivahendeid ohutult, sobival viisil ja kohas;	Peab kinni mängureeglitest ja ohutusreeglitest vastavalt kohale ja võimalustele;	Peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
Ei pea sooritama;	Säilitab liikumisel tasakaalu, seda nii tasakaalu pingil, kui ka vähendatud pinnal. Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes;	Sooritab koordinatsiooni, tasa-kaalu ja osavust arendavaid harjutusi. Kasutab põhiliikumisi aktiivses ja mängudes, sooritab staatilisi tasakaalunõudvaid harjutusi;	Sooritab põhiliikumisi vabalt. Sooritab erinevaid tantsusamme rõhk-samm, hüpaksamm, põlvest vetrumine, hüplemine, kann ja päkalöögid. Kand ja varvasastak, keerutused ühe ja kahe kaupa, selg ees kõnd;	Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;
Sooritab ettenäitamisel asendeid ja liigutusi. Jookseb veereva vahendi nagu pall ja rõngas järgi. Sooritab harjutusi eriasenditest ja erinevate vahenditega;	Kõnnib, jookseb, hüpleb rütmiliselt muusika järgi. Sooritab liigutusi erinevas tempos. Sooritab õpetaja juhendamisel imiteerivaid liigutusi;	Valitseb oma liigutusi nii ruumis kui maastikul. Sooritab kiirust arendavaid harjutusi;	Sooritab painduvust kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi nii sees kui väljas;	Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
Säilitab tasakaalu	Säilitab tasakaalu	Valitseb oma	Säilitab tasakaalu	Säilitab tasakaalu

jooksmisel;	paigal olles;	liigutusi koordineerimise ja tasakaalu; nõudvate harjutuste täitmisel;	paigal olles kui ka liikumisel;	paigal olles kui ka liikumisel;
Oskab palli viia ja tuua ettenähtud objektini, veeretada palli mõlema käega;	Sooritab harjutusi parema ja vasaku käega ning koos kätega;	Kasutab harjutustesooritamisel mõlemat kätt;	Kasutab harjutustes mõlemat kätt, kui ka domineerivat kätt täpsust nõudvates harjutustes;	Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt;
Matkib õpetajat harjutuste sooritamisel;	Sooritab vabalt omaloominguliselt liigutusi kui ka õpetaja järgi;	Matkib vabalt õpetaja poolt ettenähtud harjutusi;	Matkib täiskasvanut ja lisab oma loomingut;	Matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel;
Ei soorita liikumisi üheaegselt;	Sooritab üheaegselt teistega rütmiliikumisi;	Sooritab üheaegselt teistega rütmiliikumisi;	Sooritab teistega üheaegselt ja ühtses tempos rütmiliikumisi;	Sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi;
Liigub entusiastlikult omas rütmis;	Liigub omakehitatud rütmile nii ühtlases kui ka vahelduvas tempos;	Liigub vastavalt ühtses rütmis ja ühtlases tempos;	Liigub nii muusika, kui omakehitatud rütmis ühtlaselt, kui ka vahelduvas tempos;	Liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;
Kasutab liikumisel rätikesi;	Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid: rätid, linnid;	Kasutavad liikumisel-rätte, pulkaid, linte;	Kasutavad liikumisel-linte, rätte, rõngaid, hantleid, keppe, kelkusi, suuski;	Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (linnid, rätikud, rõngad, suusad, kelgid jne);
Veeretab palli;	Mängib korvpalli;	Mängib nii korv- kui jalgpalli, teatepulgamänge;	Mängib nii korvpalli, kui jalgpalli, teatepulga mängu, kui mängu hüppepallidel ja	Mängib sportlike Elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne);

			hüppenõõridega hüppepallidel;	
Märkab, et mängudel on reeglid;	Saab aru mängu sisust;	Peab kinni mängu reeglitest;	Peab kinni mängu reeglitest;	Peab kinni kokkulepitud mängureeglites;
Teab, et on olemas erinevad spordialad.	Nimetab mõningaid spordialasid.	Nimetab erinevaid spordialasid.	Nimetab erinevaid spordialasid ja oskab nimetada mõnda tuntud sportlast.	Nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

6. Lapse elu ja keskkonda käsitlevad teemad ?? - VÄLJA

Lapse arendamine ja kasvatamine toimub lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevate teemade kaudu milleks on:

Minu ise

- Lapsepõlv – laps kasvab, sünnipäev, lapse õigused;
- Laps ja täiskasvanu – noorus, vanadus, laps;
- Perekond – ema, isa, õde, vend;
- Sugulased – onu, tädi, vanavanemad, erinevad põlvkonnad, sugulased;
- Kodu – kodumaja, koduhoov, kodused tegevused, koduloomad;
- Eluring – sünd, surm, laps, täiskasvanu, kohustused;
- Aeg – aasta, kuu, nädal, päev, sekund, varem, hiljem, eile, täna homme, õhtu, hommik;
- päev, öö; kellaeg.

Minu keha

- Keha – kehaosad, tunne iseennast, poiss, tüdruk;
- Terve keha – sportlikud eluviisid, puhas vesi, õhk, ümbrus;
- Haige keha – ohutud liikluses, looduses, kodus;
- Tervislik ja ebatervislik söök – tervisele kasulik, kahjulik, vitamiinid;
- Tervislik elu ja ebatervislik elu – liikumine, hammaste tervishoid, puhtus, sotsiaalne keskkond (sõbralikkus, teistega arvestamine, andestamine, vägivalldatus);
- Sport – sportlikud eluviisid, trennid, liikumine;
- Aistingud – kuuln -kuulen, vaatan- näen, tunnen;
- Oht ja ohutus – ohud liikluses, kodus, lasteaias, looduses.

Minu maa

- Minu kodukoht – kodumaja, koduõu, aadress, loodus, asukoht, linn, maa, küla, alev;

- Maa minu ümber – loodus, asukoht, lähemad naaberriigid;
- Linn ja maa – loodus, liiklus, loomad;
- Liiklus, mina ja teised – jalakäija, liikleja, liiklusmärgid, liidluseeskirjad;
- Sünnimaa, kodumaa, isamaa –rahvus ja emakeel; rahvushümn, -lipp, -lill, -lind;
- Naabermaa – lähimad naaberriigid, nende tavalisemad nimed, tavad;
- Maailma maad – gloobus, lapsed mujal maailmas, olulisemad traditsioonid.

Minu ümbrus

- Sõber – minu sõbrad;
- Tuttav – perekonnatuttavad, tutvuste sobitamine;
- Naaber – minu naabrid, naaberriigid, naabrite vahelised suhted;
- Kool – lapsed õpetajad, õppimine, õppevahendid

Minu tegevused

- Soovid ja kohustused – kelleks tahan saada;
- Vaba aeg ja tööaeg – puhkus ja töö;
- Lasteaed – sõbrad, õpetajad, kaaslased;
- Töö – töö ja puhkus, vastustus ja kohustus, töö ja tasu, raha;
- Elukutsed – vanemate elukutsed, kelleks tahan saada;
- Raha – töö ja tasu, kroon, sent, paberraha, münt, raha väärtus.

Loodus minu ümber

- Mina ja loodus – loodushoid, looduskaitse, säästlikkus looduses;
- Aasta ja aastaajad – kevad, suvi, sügis, talv, aastaegade vaheldumine, muutused taime- ja loomariigis, inimeste riietus, töö, laste mängud eri aastaegadel;
- Ilm siin ja seal – seos aastaegadega, ilmastiku muutumine, öö ja päeva vaheldumine;
- Tähtpäevad ja pühad – traditsioonid, rahvakalendri tähtpäevad nende seos loodusega;
- Traditsioon ja kombed minu kodus, minu ümber ja teiste ümber – rahvakalendri tähtpäevad, rahvusvahelised pühad, riigipühad;

- Mets – puud, põõsad, taimestik;
- Loomad – kodu ja metsloomad; põhja- ja lõunamaa loomad, öö- ja päevaloomad, loomade käitumine eri aastaegadel, järglaste kasv ja areng;
- Linnud – kodu- ja metslinnud; põhja- ja lõunamaa linnud; öö- ja päevalinnud; lindude käitumine eri aastaegadel, pesa ehitamine, väliskuju, järglaste kasv ja areng;
- Valgus, soojus, vesi ja maa – nende tähtsus loomade-, inimeste- ja looduse jaoks.

Antud peateemad on jagatud tinglikult ja nende alateemasid saab omavahel siduda.

Nädala lõikes antud teemade puhul koostab iga rühma õpetaja, võttes aluseks rühma laste vanust ja arengut, oma rühma tegevuskava, kus vastavalt vajadusele laiendab või kitsendab teemat.

7. Lapse arengu hindamine

7.1. Põhimõtted ja korraldus

- Lapse arengu analüüsimise eesmärk on koguda teavet lapse arengu kohta, mida saab jagada lapse õpetajatega, vanematega, lapsega. Lapse arengu hindamine lasteasutuses on järjepidev protsess, mis koosneb erinevatest etappidest: - info kogumine ja dokumenteerimine; - info tõlgendamine; - edaspidiste tegevuste planeerimine. Arengu hindamise eesmärgiks on jõuda tervikliku arusaamiseni laste oskuste ja võimete tugevatest ja parendamist vajavatest külgedest selleks, et luua iga lapse jaoks kõige sobivamad arengutingimused.
- Hindamise käigus kogutakse infot, mille alusel saab õpetaja otsustada, kuidas just selle konkreetse lapse arengut toetada. Hindamine lähtub lapsest ja on seotud õppe- ja kasvatustegevusega. Lapse arengut hinnates on võimalik saada tagasisidet seni läbiviidud õppetegevuste kohta ning lähtuvalt saadud teadmistest planeerida edasisi tegevusi.
- Tähtis on mõista iga lapse eripära, tema tugevaid ja veel arendamist vajavaid valdkondi, samuti välja selgitada erivajadused. Last hästi tundes on erinevatel osapooltel võimalik toetada lapse mitmekülgsel arendamisel. Lasteasutuse tugispetsialist hindab iga õppeaasta alguses 3-6a laste arengut.
- Lapse arengu jälgimine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Pedagoogid viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes. Sõimerühmas hindavad lapse arengut rühmaõpetajad üks kord aastas lapse kolmeaastaseks saamisel. Rühmaõpetajad ning muusikaõpetaja hindavad lapse arengut üks kord õppeaasta jooksul. Lapse arengu jälgimise ja analüüsimise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused. Lapse arengu hindamiseks kasutavad õpetajad vaatlus- ja küsitlusmeetodit vastavalt vanusele (lisa 1) ning vaatluslehte sotsiaalsete oskuste omandamise kohta (lisa 2). Lapse arengu hindamisel toetub õpetaja raamatule „Lapse arengu mäng“ (Jana Rebane, Kristi Kirbits, Reet Varik). Tulemused fikseeritakse lapse arengu jälgimise tabelis (lisa 3).
- Lapse füüsilise arengu hindamine toimub üks kord aastas vaatluslehe „Liikumise arengu hindamine“ põhjal (lisa 10).

- Lapse mängu vaatlus toimub õppeaasta jooksul, kus ühte last jälgitakse 1 kuu vältel. Aluseks on Parner/Piaget Mänguanalüüsi tabel (lisa 5).
- Sügisel viivad õpetajad lastega läbi käelise tegevuse teemal: Inimene, maja puu, mis on samuti abiks lapse arengu hindamisel.
- Rühmaõpetaja tutvustab lapsevanemale lapse arengu jälgimise ja analüüsimise põhimõtteid ja korraldust. Arengutabelid laste kohta on konfidentsiaalsed.

7.2. Koolivalmidus

- Koolivalmidust hindavad rühmaõpetajad 1-2 **korda aastas** - sügisel (oktoober/november) ja/või kevadel (märts/ aprill) küsitlus- ja vestlusmeetodil, tuginedes õpetaja raamatule „Lapse arengu mäng“ 6-7 aastased (Jana Rebane, Kristi Kirbits, Reet Varik) ja koolivalmiduse täpsemaks kirjeldamiseks kasutavad õpetajad E. Kikase joonistamise testi (lisa 4) (jaanuaris). Abiks koolivalmiduse hindamisel kasutavad õpetajad pildi joonistamist luuletuse põhjal (dets).
- Lapse koolivalmiduse hindamisel saadud arengu tulemusi kirjeldatakse üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades **lapse koolivalmiduse kaardil** (lisa 6). Lapse koolivalmidust hindavad ja analüüsivad rühmaõpetajad, muusikaõpetaja ja tugispetsialist.
- Koolivalmiduskaartide täitmine toimub kevadel (aprill/ mai). Koolivalmiduskaart antakse lapsevanemale kooliviimiseks **arenguestlusel**, mis toimub kevadel (aprill/mai).
- Koolivalmiduskaardi allkirjastavad selle koostamisel osalevad isikud: rühmaõpetajad, muusikaõpetaja, logopeed/eripedagoog, lapsevanem (eeskostja) ja lasteasutuse direktor või õppealajuhataja.
- Lapsevanemaid, kelle laps ei saavuta kooliminekuks mingitel põhjustel kooliküpsust, teavitatakse võimalusest taotleda koolipikendust.

8. Lapse arengumapp

Lapse arengu jälgimiseks koostatakse igale lapsele arengumapp. Arengumapi koostamise eesmärk on koguda lapse töötulemuste näidiseid, mis annavad ülevaate lapse saavutustest ja arengust pikema perioodi jooksul. Arengumapid on lapsevanemaga individuaalse vestluse aluseks.

Arengumapi soovituslik sisu:

- Tiitelleht: Lapse nimi, sünniaeg, millal tuli lastesutusse, millal lahkus, õpetajate nimed;
- Lapse käejälg – lastesutusse tulles ja lahkudes kooli;
- Joonistus: Puu, maja, inimene – sügisel;
- Lapse arengutabelid;
- Lapse mängu vaatlus;
- Laste tööd – üks lapse poolt valitud, teine õpetaja poolt, mis näitab arengut;
- Luuletuse põhjal pildi joonistamine- dets. (koolieelikud);
- Joonistustest- jaan. (koolieelikud);
- Koolivalmiduskaart – märts-mai;
- Arenguvestluse kokkuvõte.

9. Õppekava uuendamise ja täiendamise kord

Lasva Lasteaed Pargihaldjas õppekava on arenev dokument, mis muutub koos ajaga. Lasteasutuse õppekava rakendumist analüüsitakse üks kord aastas (mais). Rühma tegevuskava rakendumist analüüsitakse üks kord aastas (mais), mille tulemused kajastuvad õppe- ja kasvatustegevuse analüüsis.

Õppekava arendamiseks on moodustatud õppekava töörühm. Töörühm esitab õppekava muudatuste ja täienduste ettepanekud lasteasutuse pedagoogilisele nõukogule.

Õppekava parandus- ja muudatusettepanekuid võivad esitada kõik pedagoogilise nõukogu ja hoolekogu liikmed. Läbi pedagoogilise nõukogu kinnitab direktor muudatused ja parandused.

10. LISAD

LISA 1. Vaatlus ja küsitlusmeetodid vastavalt vanusele

Küsitlus: 3 aastaste laste arengu jälgimine sõimerühmas

Vajalikud vahendid:

- ALUSPILT
- KOER (SUUR)
- JÄNES (VÄIKE)
- PILV
- KUU

1. Mida sa näed pildil? (maja, päike, puu)
2. Kuula, mis sõna ma sulle ütlen? Leia see pildilt.
3. Millises majas sina tahaksid elada?
4. Kas need majad on ühesugused? Mille poolest need majad erinevad? (suur ja väike)
Abistav küsimus: kas see maja on suur või väike?
5. Annan sulle suure koera ja väikese jänese. Siin on suur maja ja siin on väike maja.
Millises majas elab suur koer ja väike jänes?
6. Mitu looma sul on? Mitu maja sul on? Mitu päikest on?
7. Pane koer maja ette. Päike paistab kõrgel üleval. Pane pilv ka üles.
8. Õues paistab päike. Kas praegu on päev või öö? Päike läks pilve taha magama. Õues on pime ja paistab kuu. Kas praegu on päev või öö?
9. Nüüd pane koer ja jänes ka oma koju puhkama.

Küsitlus: 3 – 4 aastaste laste arengu jälgimine

1. Mida sa näed sellel pildil? (maja, päike, raagus puu)

2. Kuula, mis sõna ma sulle ütlen? Leia see nüüd pildilt.
3. Mis värv on... ? (punane, sinine, kollane)
4. (Näita, kus on pruun puu – oranž ... – lilla aknaraam)
5. Millises majas sina tahaksid elada? Miks?
6. Kas need majad on ühesugused? Mille poolest need majad erinevad?
7. Siin majades elavad erinevad loomad (annan lapsele pildi – suur koer, keskmine jänes, väike tibu). Mis sa arvad, kes millises majas võiks elada? Pane nad suuruse järjekorras nende maja ette. Milline tegelane on kõige suurem? Milline tegelane on kõige väiksem? Võrdluste – nt *koer on suurem kui jänes / tibu* – kasutamine võrdlemisel.
8. mitu tegelast sul on?
9. Tibud ja jänesed tahavad oma majade ette istutada kuuseheki. Palun aita neid! Siin on sulle kuused: istuta tumerohelised kuused suure punase maja ette. Istuta helerohelised kuused väikese sinise maja ette.
10. Taevas paistab päike, aga sellel päikesel ei ole kiiri. Ma annan sulle kiired ka kas kõik kiired on ühesugused? Korja pihku kõige pikemad kiired! Mitu lühikest kiirt jäi lauale? (1), mitu kiirt on sul peos? (palju). Pane 3 kõige pikemat kiirt päikesele.
11. Praegu on jänestel ja tibudel hommik. Mida sina hommikul teed? Aga kui väljas läheb pimedaks ja tähed lähevad taevasse, mis siis on? Mida sa öösel teed? Võid jänesed ja tibud ka oma koju puhkama panna.

Küsitlus: 4 – 5 aastaste laste arengu jälgimine

1. Mida näed pildid! (maja, päike, raagus puu). Kuula, ma häälin ühte sõna siit pildilt, mis sõna see on? (aken, maja, puu, uks). Mis häälikuga algab sõna MAJA? AKEN? UKS?
2. Nüüd hääli sina mõnda sõna siit pildilt, ja mina püüan ära arvata, mis sõna see on!
3. See maja on tehtud kujunditest. Milliseid kujundeid sa siin näed? (*ümmargune, kandiline*)
4. Palun näita kus on *ring*? *Kolmnurk*? *Ruut*?
5. Kas need majad on ühesugused? Mille poolest nad erinevad? (majad on erineva *kõrgusega*, korstnad on erineva *kõrgusega*, erinevad *värvused* – punane, tumesinine, katused erinevad, aknaraamid erinevad).

6. Ühes majas elavad tibud ja teises jänesed. Mis sa arvad, millises majas võiksid elada tibud? Jänesed? Vaata neid tibusid – kas nad on ühesugused? (erinevad suuruse ja värvi poolest). Aga jänesed? (sama). Pane nad suuruse järgi oma maja ette ritta (alustades suuremast). Milline jänes on *esimene*? *Keskmine*? *Viimane*? Mis värvi tibu on *kõige suurem*? Mis värvi jänes on *kõige väiksem*? Võrdluste *tumekollane tibu on suurem kui helekollane tibu* jne kasutamine võrdlemisel.
7. *Mitu* tibu sul on? Mitu jänest sul on? Kui palju on tibusid ja jäneseid kokku? Pane nad nüüd oma kodudesse tagasi.
8. Praegu on jänelstel *hommik*. Mida nad teevad hommikul? Mida sina teed *hommikul*? Miks? (sama ka *lõunal*, *õhtul*, *öösel*). Mis oli enne hommikut? Mis pärast hommikut?
9. Jänesed tahavad istutada oma maja ette kuusehekki. Annan sulle mõned kuused, palun aita neid! Mitu kuuske ma sulle andsin? (6). Kas need kuused on kõik ühesugused? (*erineva värvitooniga – tumerohelised ja helerohelised*). Jaga palun kuused värvi järgi kaheks *hulgaks*. Kummas hulgas on *rohkem* kuuski, kummas *vähem*?
10. Õpetaja moodustab ise ühe kuuskede hulga: *3 tumerohelist ja 1 heleroheline* – Vaata palun minu kuuskede hulka, milline kuusk ei sobi siia?
11. Taevas paistab päike, aga sellel on midagi puudu (*kiired*). Annan sulle kiired ka. Võrdle neid kiiri (*ühed päiksekiired on pikemad, kui teised*). Mille poolest need kiired sarnanevad? Erinevad? (erineva pikkusega, ühte värvi). Tuul puhus pildile ka ühe pilve (õpetaja paneb pilve päikese ette). Kus päike nüüd on? (*pilve taga*). *Kus pilv on?* (*päikese ees*).
12. Nüüd on meil pildil päris palju asju. Kus siin pildil on päike? (*üleval*). Kus siin pildil on tumekollane jänes? (*all*). Jne.
13. Nüüd mina kirjeldan sulle siit pildilt ühte asja, sina proovi ära arvata, millest ma räägin.
14. Nüüd panen mina silmad kinni ja sina jutustad mulle, mida sa siin pildil näed, mis siin toimub, kes mida teeb jne.

Küsitlus: 5 – 6 aastaste laste arengu jälgimine

1. Mida sa siin pildil näed? (2 maja, päike, raagus puu). Mis *häälikuga algab sõna MAJA*? Mis häälikuga *lõppeb*? *Mitu häälikut on sõnas?* (sama sõnaga: PÄIKE, PUU jne iga uue tegelasega, kes pildile ilmub).
2. Kumb maja sulle rohkem meeldib? Kui see oleks sinu maja, siis mis on selle *aadress*?
3. See maja koosneb geomeetristest kujunditest. Milliseid geomeetrisi kujundeid sa siin näed? (*kolmnurk, ring, ristkülik, ruut*).
4. Kas need majad on ühesugused? Mille poolest need *erinevad*? (uksed erineva laiusega, korstnad erineva kõrgusega, värvuste erinevused – helesinine, tumesinine).
5. Ühes majas elavad tibud, teises jäneseid. Mis sa arvad, kummas võiks elada tibud? Aga jäneseid? Õpetaja annab lapsele tibud ja jäneseid – Kas kõik tibud on ühesugused? (*erinevad suuruse ja värvi poolest*). Aga jäneseid? (sama). Pane tibud/jäneseid oma maja ette *suuruse järjekorras* (alustades suuremast/väiksemast). Mis värvi tibu on kõige suurem/väiksem? Mis värvi jäneseid on kõige suurem/väiksem? Võrdluste *tumekollane tibu on suurem kui helekollane tibu* jne kasutamine võrdlemisel.
6. *Mitu tibu su on? Mitu jäneseid?* Kui palju on tibusid ja jäneseid kokku? Leia igale tibule jäneste hulgast *paariline suuruse/värvi järgi*. Mitu paari said? Võid panna nüüd jäneseid ja tibud oma kodudesse tagasi.
7. mis sa arvad, mis *aastaaeg* on praegu siin pildil? Miks sa nii arvad? (talv, sest puu on raagus). Mis aastaaeg tuleb järgmisena? Mis aastaaeg oli eelmine? Anna sulle mõned pildid. Mis neil pildidel on? (õied, lehed, õunad). Neid pilte kasutades tee nii, et pildil oleks *kevad/suvi/sügis*. Põhjenda!
8. Praegu on jänestel ja tibudel hommik. Mis sa arvad, mida nad hommikuti teevad? Mida sina hommikuti teed? Miks? (sama ka *lõunal, õhtul, öösel*). Mis oli enne hommikut? Mis tuleb pärast hommikut?
9. mis *päev* täna on? Mis päev oli eile? Mis päev tuleb homme?
10. Jänestel ja tibudel tuli soov istutada oma maja ette kuusehekid. Ole hea, aita neid – siin on sulle kuused. *Mitu kuuske ma sulle andsin?* (12). Kas need kuused on kõik ühesugused? (*erineva värvitooniga – tume- ja helerohelised*). Jaga kuused värvi järgi kaheks *hulgaks*. Kummas hulgas on *rohkem/vähem* kuuski? Istuta tumerohelised kuused *vasakule* ja helerohelised *paremale*.

11. Taevas paistab päike, aga sellel on midagi puudu, mis? (kiired) Annan sulle päikesekiired - võrdle neid, mille poolest on nad *sarnased/erinevad*? (ühte värvi, erineva pikkusega). Tuul puhus pildile ka ühe pilve (õpetaja paneb pilve päikese ette). Kus päike nüüd on? (*pilve taga*). Kus pilv on? (*päikese ees*).
12. Meil on siin pildil juba väga palju asju. Ma kirjeldan sulle siit pildilt midagi ja sa püüa ära arvata, millest ma räägin. Nüüd kirjelda sina ja mina arvan!
13. Vaata seda pilti ja jutusta selle kohta üks jutuke.
14. Mul on siin veel ka numbreid. Mina näitan sulle numbrit, sina ütled, mis number see on, ja otsid pildilt vastava arvu esemeid.
15. Ole hea ja kirjuta siia kõige (tabeli) alla oma nimi.

Küsitlus: 6 -7 aastaste laste arengu jälgimine

1. Täna me mängime sinuga ühte mängu. Mängu ajal ma panen mõned asjad kirja ka. Kõige esimese asjana tuleb siia kirjutada sinu nimi. Ütle mulle palun oma ees- ja perekonnanimi. Palun ütle ka, millal on sinu *sünnipäev*. Kas sa tead, mis päev *täna* on? *Eile*? Mis päev tuleb *homme*?
2. Hakkame siis nüüd mängima. Siin on selle mängu alus. Palun kirjelda, mida sa siin näed? Leia pildilt kõik erinevused. Nimeta ja näita kõiki värve, mida näed.
3. Need majad on tehtud geomeetristest kujunditest, millistest? (*ring, ruut, kolmnurk, ristkülik*). Mille poolest *erinevad ruut ja ristkülik*?
4. Kui sa peaksid ühe neist majadest endale koduks valima, siis kumma? Mis on sinu kodu *aadress*?
5. Sa valisid oma koduks selle MAJA. Mis *häälikuga algab* sõna MAJA, mis *häälikuga lõppeb*? *Mitu häälikut* on sõnas? (sama teiste sõnadega – PUU, PÄIKE, UKS, AKEN ja kõikide tegelaste lisandudes ka nende kohta – JÄNES, TIBU, KUUSK, ÕIS jne).
6. Neis majades elavad jäneseid ja tibud. Mis sa arvad, kumb maja on tibude/jäneste kodu?
7. Siin need jäneseid ja tibud ongi – palun *võrdle*. Mille poolest erinevad tibud /jäneseid? (*suuruse ja värvi*)
8. Aseta tibud maja ette suuruse järjekorras alustades kõige väiksemast.

9. Aseta jänesed oma maja ette alustades kõige suuremast.
10. Milline jänes on kõige *esimene/keskmine/viimane*? Sama tibudega.
11. Kirjelda, milline tibu on kõige suurem? Milline kõige väiksem? Võrdluse *tumekollane tibu on suurem kui oranž tibu, aga väiksem kui helekollane tibu* kasutamine (vajadusel teeb õpetaja näidis lause).
12. Mitu tibu sul on? (5) Mitu jänest sul on? (5). 3 tibu lendasid õue puu otsa, 2 tibu avastasid selle ja läksid ka õue nende juurde. Mitu tibu on nüüd õues? Proovime nüüd sama kirja panna ka *numbritega*. Siin on sulle numbrikaardid. Mis numbreid vaja on? (3 ja 2). Mis märgi peame vahele panema? (+). Mis märki veel oleks vaja? (=). Vastus pane ka numbritega. (teha veel samasuguseid ülesandeid, ka lahutamisega, küsida numbreid 1 – 10ni.)
13. Mina korjan nüüd numbrikaardid kokku, sina pane tibud ja jänesed oma kodudesse tagasi.
14. Mis sa arvad, mis *aastaaeg* on siin pildil? Mis *aastaaeg* oli enne seda / mis tuleb järgmisena? Annan sulle mõned pildid – mis need on ja kuhu need võiks sobida? (ÕIED, LEHED, ÕUNAD). Kasutades neid õunu, lehti ja õisi tee nii, et pildil oleks SÜGIS/KEVAD/SUVI. Põhjenda.
15. Praegu on tibudel ja jänestel hommik. Mis oli *enne hommikut*? Peale hommikut? Õpetaja annab lapsele KELLA – jänestel juhtus õnnetus, kell jäi seisma! Vaata, mis aega see näitab? (nt 5.30). Aga tegelikult on kell juba 8! Ole palun hea ja sea jäneste kell õigeks! Jänesed jõuavad iga päev lasteaeda kell pool 9. Palun pane kell sellel ajale! Jäneseema tuleb neile järele kell 5, pane palun kell sellele ajale!
16. Sel ajal, kui jänesed ja tibud lasteaias on, teeme meie neile üllatuse – istutame maja ette kuuseheki! Annan sulle kuused. Mitu kuuske on? Mille poolest nad erinevad? Jaga kuused värvi järgi kaheks hulgaks. *Mitu kuuske* on tumeroheliste kuuskede hulgas? Mitu kuuske on heleroheliste kuuskede hulgas? *Mitme võrra on tumerohelisi rohkem*? Tee nii, et mõlemad hulgad oleks võrdsed! Istuta nüüd tumerohelised kuused *vasakule* ja helerohelised kuused *paremale*! Kelle maja ees kasvavad nüüd tumedad kuused?
17. Õpetaja näitab päikest – Mis see siin taevas on? (päike). Mis tal puudu on? (kiired). Palun, siin on sulle kiired! Võrdle neid (*pikemad – lühemad*). Pane need päikesele! Nüüd tuli tugev tuul ja puhus pildile ka ühe pilve. (Õpetaja paneb pilve päikese ette). Kus päike nüüd on? Pilve *taga*). Aga kus pilv on? (päikese *ees*).

18. Mul on siin veel peotäis kaarte, mis neil kaartidel on? (*sõnad*). Loe, mis *sõna* kaardil on ja leia see asi siit pildilt!
19. Ma panen nüüd silmad kinni ja *sina kirjelda* midagi siit pildilt, mina püüan ära arvata, mida sa kirjeldad. Nüüd teeme vastupidi – *mina kirjeldan* ja sina arvad.
20. Vaata seda pilti ja jutusta. Võid kõiki asju tõsta, liigutada ja panna sinna, kuhu soovid.
21. Tänan, tore jutt oli sul! Aga nüüd saab meie mäng läbi. Kogu mängu jooksul olen mina asju paberile kirja pannud, nüüd saad sina ka siia kirjutada – palun *kirjuta siia alla oma nimi*.

LISA 2. 3-7 aastaste laste sotsiaalse arengu jälgimise tabel

Laps nimi:.....

Sünni aeg:.....

Tabeli täitmise aeg:.....

OSKUSED	MÄRKUSED
<p>SUHTLEMINE TÄISKASVANUTEGA / LASTEGA:</p> <p>Arusaamine korraldustest</p> <p>Teab viisakusreegleid (teretab, palub, tänab, palub andeks, vabandab)</p> <p>Palub/küsib teistelt asju</p> <p>Küsib luba võõra asja kasutamiseks</p> <p>Palub abi</p> <p>Saab aru tunnetest, räägib rõõmust/murest jne</p> <p>Vestleb täiskasvanuga</p> <p>Lohutab mängukaaslast</p>	
<p>OSAVÕTT TEGEVUSTEST:</p> <p>Ootab oma järjekorda</p> <p>Kuulab/jälgib juttu, luuletust jne</p> <p>Töötab omaette ülesande kallal (3a-10 m; 4a-15 min; 5a-20 min; 6a-25 min)</p>	
<p>ENESETEENINDUS:</p> <p>Igapäeva toimingutega toimetulek</p> <p>Kasutab iseseisvalt WC-d</p> <p>Riietub iseseisvalt, keerab riided õiget pidi</p>	

Asetab riided õigesse kohta (nagi, riul, riidepuu vmt) Nuuskab nina Otsustusvõime	
SÖÖMINE: Õige lusika/kahvli/noa kasutamine	
OSKUSED	MÄRKUSED
MAGAMINE	
PEENMOTOORIKA: Käeline areng Silma ja käe koostöö (lükkimine/toppimine/pusled) Voldib lihtsamaid asju Hoiab pliatsit õigesti Savist/plastiliinist voolimine Lõikab kääridega (ribasid mööda sirgjoont/kõverjoont, lõikab välja pilte) Kirjutab tähti Puudutab pöidlaga igat sõrme Rebimine Kirjutab oma nime	
TÄHELEPANEKUD LAULMISTUNNI KOHTA: Aktiivsus tunnis	
TÄHELEPANEKUD VÕIMLEMISTUNNI	

<p>KOHTA:</p> <p>Aktiivsus tunnis</p>	
<p>MÄNG JA VABA TEGEVUS:</p> <p>Arvestab mängureeglitega</p> <p>Selgitab reegleid teistele</p> <p>Viib alustatu lõpule</p> <p>Mängib teiste lastega</p> <p>Esitab jutte, luuletusi, laule, näitleb ise, kasutab nukke</p> <p>Kehastab mängides erinevatesse rollidess</p>	
<p>VAATLUST TEOSTASID:</p>	

LISA 3. Lapse arengu jälgimise tabelid

3-aastaste laste arengu jälgimise tabel sõimerühmas

LAPSE NIMI:

LAPSE SÜNNIAEG:

TÄITMISE KUUPÄEV:

	+ /-/ v	märkused, kommentaarid
Laps oskab leida pildilt õpetaja poolt öeldud sõna		
Laps teab mõisteid <i>suur</i> ja <i>väike</i>		
Laps oskab loendada 1, 2		
Laps teab mõisteid <i>ees</i> ja <i>üleval</i>		
Laps teab mõisteid <i>öö</i> ja <i>päev</i>		

3–4-aastaste laste arengu jälgimise tabel

LAPSE NIMI:

LAPSE SÜNNIAEG:

TÄITMISE KUUPÄEV:

	+/-/v	Märkused, kommentaarid
Laps oskab pildilt leida õpetaja poolt häälitud sõna		

Laps tunneb ja nimetab kõiki põhivärve		
(Laps tunneb oranži, lillat, pruuni)		
Laps hääldab häälikuid õigesti		
(Laps oskab nimetada erinevusi pildil)		
Laps teab mõisteid <i>suur – väiksem – veel väiksem</i>		
Laps teab mõisteid <i>väike – suurem – veel suurem</i>		
Laps teab mõisteid <i>on suurem kui; on väiksem kui</i>		
Laps oskab esemeid rühmitada värvi / suuruse järgi		
Laps oskab loendada 3ni		
Laps teab mõisteid <i>üks ja palju</i>		
Laps oskab nimetada ööpäeva osi (<i>päev ja öö</i>)		
Laps oskab jutustada pildi järgi oma kogemuse põhjal		

4–5-aastaste laste arengu jälgimise tabel

LAPSE NIMI:

LAPSE SÜNNIAEG:

TÄITMISE KUUPÄEV:

	+/-/v	Märkused, kommentaarid
Laps tunneb ära õpetaja poolt häälitud sõna		
Laps oskab nimetada sõna esimest häälikut		
Laps oskab häälida 2–4-häälikulist sõna		
Laps teab mõistet <i>ümmargune</i>		
Laps teab mõistet <i>kandiline</i>		
Laps leiab pildilt <i>ringi, ruudu ja kolmnurga</i>		
Laps oskab nimetada erinevusi pildil		
Laps teab mõisteid <i>kõrge – madal</i> ning oskab võrrelda		
Laps tunneb ja nimetab kõiki värve ja värvitoone		
Laps saab aru mõistetest <i>laiem – kitsam</i> (õpetaja abiga)		
Laps oskab järjestada esemeid suuruse järgi		

Laps teab mõisteid <i>suurem – väiksem – keskmine</i> ; (on suurem kui / on väiksem kui)		
Laps oskab loendada 6ni, oskab leida vastava arvu esemeid		
Laps oskab nimetada erinevaid ööpäeva osi (<i>hommik, lõuna, õhtu, öö</i>), nende järjekorra		
Laps oskab moodustada hulki		
Laps oskab leida hulka mittekuuluva eseme		
Laps oskab järjestada – <i>on pikem kui / on lühem kui</i>		
Laps teab mõisteid <i>ees – taga</i>		
Laps teab mõisteid <i>üleval – all</i>		
Laps tunneb pildilt ära kirjeldatava eseme		
Laps oskab pildil järgi lauseid moodustada		
Laps teab mõisteid <i>eile – täna – homme</i>		

5–6-aastaste laste arengu jälgimise tabel

LAPSE NIMI:

LAPSE SÜNNIAEG:

TÄITMISE KUUPÄEV:

	+/-/v	Märkused, kommentaarid
Laps oskab nimetada sõnade esimest / viimast häälikut		
Laps oskab nimetada häälikute arvu sõnas		
Laps oskab öelda oma aadressi		
Laps näitab ja nimetab <i>ruutu</i>		
Laps näitab ja nimetab <i>kolmnurka</i>		
Laps näitab ja nimetab <i>ristkülikut</i>		
Laps näitab ja nimetab <i>ringi</i>		
Laps oskab nimetada erinevusi pildil		
Laps tunneb ja nimetab kõiki värve ja värvitoone		
Laps teab mõisteid <i>kõrgem – madalam</i>		
Laps teab mõisteid <i>laiem – kitsam</i>		
Laps teab mõisteid <i>esimene, viimane</i>		
Laps oskab järjestada suuruse järgi		

Laps teab mõisteid <i>suurem – väiksem – keskmine</i>		
Laps oskab leida paarilise suuruse järgi		
Laps oskab leida <i>paarilise värvi</i> järgi		
Laps oskab nimetada 4 aasta-aega ja teab nende järjekorda ning iseloomulikke tunnuseid		
Laps oskab nimetada erinevaid ööpäeva osi (<i>hommik, lõuna, õhtu, öö</i>), nende järjekorda		
Laps oskab nimetada nädalapäevi ja teab nende järjekorda		
Laps oskab loendada 12ni		
Laps oskab moodustada hulki		
Laps eritab vasakut ja paremat poolt		
Laps teab mõisteid <i>rohkem – vähem – ühepalju</i>		
Laps teab mõisteid <i>pikem – lühem</i>		
Laps teab mõisteid <i>ees – taga</i>		
Laps leiab kirjeldatud eseme pildilt		
Laps oskab kirjeldada eset pildilt		
Laps oskab vastata küsimusele pildi kohta		

Laps oskab jutustada pildi järgi		
Laps tunneb numbreid 1 -10 ja oskab leida vastava arvu esemeid		
Laps oskab kirjutada oma nime		

6–7-aastaste laste arengu jälgimise tabel

LAPSE NIMI:

LAPSE SÜNNIAEG:

TÄITMISE KUUPÄEV:

	+/-/v	Märkused, kommentaarid
Laps teab oma sünnipäeva		
Laps oskab nimetada nädalapäevi ja teab nende järjekorda		
Laps oskab nimetada erinevusi pildil		
Laps teab mõisteid <i>kõrgem</i> – <i>madalam</i>		
Laps teab mõisteid <i>laiem</i> – <i>kitsam</i>		
Laps nimetab kõiki värve ja värvitoone		
Laps näitab ja nimetab ruutu		

Laps näitab ja nimetab kolmnurka		
Laps näitab ja nimetab ringi		
Laps näitab ja nimetab ristkülikut, oskab öelda, mille poolest erinevad ruut ja ristkülik		
Laps oskab öelda oma aadressi		
Laps oskab nimetada esimest/viimast häälikut		
Laps oskab öelda häälikute arvu sõnas		
Laps oskab järjestada suuruse järgi		
Laps teab mõisteid <i>suurem – väiksem - keskmine</i>		
Laps teab mõisteid <i>esimene, viimane, eelviimane</i>		
Laps tunneb numbreid 1 -12 ni		
Laps oskab liita ja lahutada 5 piires, teab märke +, - ja =		
Laps oskab nimetada 4 aasta-aega ja teab nende järjekorda ning iseloomulikke tunnuseid		
Laps oskab nimetada erinevaid ööpäeva osi (<i>hommik, lõuna, õhtu, öö</i>), nende järjekorda		
Laps teab täis- ja pooltundi		
Laps oskab moodustada <i>hulki</i> ,		

öelda, <i>mitme võrra</i> on üks hulk suurem, ja hulki <i>võrdsustada</i>		
Laps eristab vasakut ja paremat poolt		
Laps teab mõisteid <i>pikem – lühem</i>		
Laps teab mõisteid <i>ees – taga</i>		
Laps loeb kokku sõna ja leiab vastava pildi		
Laps leiab kirjeldatud eseme pildilt		
Laps oskab kirjeldada eset pildilt		
Laps oskab vastata küsimustele pildi kohta		
Laps oskab jutustada pildi järgi		
Laps oskab kirjutada oma nime		

LISA 4. Joonistamise test

KOOLIVALMIDUSE SELGITAMISE ABIVAHEK

Eve Kikas

TESTIMISE PROTSETUUR

Lastega töötatakse väikestes rühmades, kus on soovitatavalt 8 – 10 last. Iga las peab istuma pingis üksinda, et poleks võimalik teiste pealt maha joonistada. Lastele antakse paber (A4) ja pliiats.

Sissejuhatuseks vesteldakse lastega joonistamisest üldiselt, paberi osadeks jaotamise võimalustest jne.

Sissejuhatav instruktsioon on järgmine:

„Nüüd hakkame joonistama. Teeme seekord nii, et sina joonistad seda, mida mina sulle ütlen. Palun ole hästi tähelepanelik ja kuula hoolega, sest ma ütlen iga lause ainult üks kord. Enne kuula ära, mida ma ütlen, ja siis joonista. Teeme nii, et sa ei kustuta midagi. Sellest pole midagi, kui läheb natuke valesti.“

Juhendeid loetakse ette vaid üks kord. Testija peab meeles pidama, et laste vigu ei tohi parandada ega lapsi abistada; samas ei laideta kedagi. Kui lapsed joonistavad, võib testija klassis ringi käia ning lapsi julgustada.

Test koosneb kolmest osast: paberi osadeks jaotamine, geomeetriliste kujundite ning tavapiltide joonistamine.

I osa. Paberi jaotamine

1. *Joonista paberi keskele väike ring.*
- 2a. *Tõmba sirge joon ringist paberi ühte nurka*
- 2b. *Tõmba sirge joon ringist paberi teistesse nurkadesse.*

Kui vaja, võib nüüd teha vahe rahunemiseks ning vestelda lastega joonistamisest. Võiks esitada küsimusi, nt *mitmeks osaks sa paberi jaotasid? Mida see joonistus sulle meenutab?* See võimaldab lastel kohaneda ees oleva paberiga, vähendab hirmu ja võõrastustunnet.

II osa. Geomeetriliste kujundite joonistamine

Sissejuhatav instruksioon:

„Neid saadud osi kasutame nüüd joonistamiseks. Igasse osasse joonistame ühe pildi. Sa võid ise valida, millisest osast alustad. Kõigepealt kuula hästi hoolega, mida ma ütlen, siis alles hakka joonistama.“

NB! Alati tuleb rõhutada, et nüüd tuleb järgmine joonis (pilt, ülesanne). Oluline on, et lapsed saaksid aru ülesannete vahedest, siis saavad nad kiiremini joonistada eri osadesse.

- 4. Joonista kolm joont. Need ei ole ühepikkused.*
- 5. Joonista kolm kolmnurka. Neist keskmine on kõige väiksem.*
- 6. Joonista neli ringi. Kaks ringi peavad olema ühesuurused.*
- 7. Joonista ühte ritta neli ruutu. Viimane peab olema kõige suurem.*

Töömeeleolust olenevalt võib nüüd teha väikese vaheaja. Näiteks võib öelda: *„Nüüd oleme lõpetanud kujundite joonistamise ja hakkame joonistama teistsuguseid pilte.“*

III osa. Tavaelupildid

- 8. Kuula nüüd hästi tähelepanelikult. Minu seletus on üsna pikk. Kuula enne ära ja siis joonista. Joonista õunapuu. Kolm õuna on puu otsas ja viis õuna on puu alla maas.*
- 9. Kuula nüüd hästi tähelepanelikult. Minu seletus on väga pikk. Kuula enne ära ja siis joonista. Joonista maja. Majal on kolm akent ja uks. Majal on viltune katus ja selle suitsev korsten. Maja kõrval on lipuvarras ja sellel lipp. Päike paistab.*
- 10. Joonista inimene.*
- 11. Joonista kass.*

Lõpetuseks võiks vestelda sellest, kas joonistamine oli raske, kerge, huvitav, igav jne, kas lapsed sooviksid veel selliseid töid teha jne.

JOONISTAMISE VAATLEMINE

Nagu eelnevalt märgitud, võiks testimist vaadelda teine inimene (soovitavalt õpetaja). Juhista kuulamise ajal tuleks üles märkida see, kui laps:

- Palub korrata juhust;
- Küsib testijalt üle midagi konkreetset;
- Vaatab ringi, mida teised teevad;
- Segab kaaslasi;
- Liigub klassis ringi.

Joonistamise ajal tuleks üles märkida, kui laps:

- Räägib teiste lastega;
- Vaatab teiste pealt maha;
- Kordab omaette juhiseid või annab endale korraldusi valju häälega;
- Otsib õpetaja tähelepanu (*mul on valmis, kas mul on õigesti tehtud, tule vaata minu tööd ka*);
- Segab kaaslasi;
- Liigub klassis ringi;
- Hakkab nutma.

JOONISTUSE HINDAMINE

1. ülesandes vaatame, kas ring on väike ja suhteliselt paberi keskel. Paljud lapsed ei joonista väikest ringi. Võib märkida, et lasteaiaga lapsed joonistavad üldiselt väikese ringi, koolilapsed märksa suurema. Suurem viga on, kui ring pole joonistatud paberi keskele, vaid kusagile serva. Seda teevad vähesed lapsed.
2. ülesandest saab teavet selle kohta, kas lapsed teavad (*paberi*) nurga mõistet. See ülesanne tehakse enamasti õigesti.

3. ülesandes on varjatud eeldus, et lapsed tõmbaksid joone paberi serva keskele. Enamik seda ka teeb, kuid eksimine on loomulik. Võib ette tulla jooniseid, kus joont ei tõmmata mitte keskmisest ringist, vaid servaga paralleelselt. Vähesed lapsed tõmbavad palju jooni.
4. ülesanne on suhteliselt lihtne. Sagedasem viga on see, et iga joon tõmmatakse eri ossa.
5. ülesanne annab teavet selle kohta, kas lapsel on selged mõisted *kolmnurk*, arv *kolm*, *kõige väiksem* ja *keskmine*. Eksimusi võib olla kõigis osades. Joonistada võib kahte moodi:
 - 1) kolmnurgad joonistatakse ühte ritta, keskmine kõige väiksemalt;
 - 2) kolmnurgad joonistatakse üksteise sisse – ka niimoodi on keskmine väiksem.Viimast moodust tuleb ette harva.
6. ülesandest saab teavet, kas lapsel on selged mõisted *ring*, *ühesuurused*, arv *neli*. Eksida võivad nad kõigis osades.
7. ülesandes saame teada, kas lapsel on selged mõisted *ruut*, *rida*, *kõige suurem*, arv *neli*. Eksimisi võib olla kõigis osades. Enam levinud eksimused on, et viimane ruut pole kõige suurem või pole kujundid joonistatud ühte ritta. Tihti on lapsed hädas ülesande plaanimisega: viimane suur ruut lihtsalt ei mahu ära. Lastel on tegemist ka ruudu joonistamisega.
8. ülesanne (õunapuu joonistamine) on suhteliselt kerge. Ka need lapsed, kes eksisid arvudega ülesandeis 5 – 7, joonistavad tavaliselt õige õunte arvu. Puu joonistamise täpsust ei hinnata. Variante, kuidas õunapuud joonistada, on mitu.
9. ülesanne on raskeim, kuna tuleb joonistada palju asju. Enamasti unustatakse korsten ja suits ning lipuvarras. Probleeme võib tekitada juhendis kasutatav sõnapaar *viltune katus*. Loomulikult tähendab see viilkatust, kuid viimane termin on lastele võõras, mistõttu kasutamegi sõna *viltune*. Osa lapsi joonistab äärmiselt viltuse katuse ja seda ei saa valeks lugeda. Segadust on ka lipu ja lipuvarda joonistamisega. Erinevalt Skandinaaviamaadest on Eestis lipp enamasti maja peal, mitte õuel. Osa lapsi nii ka joonistab, sedagi pole me valeks lugenud.

10. ja 11. ülesande (inimese ja kassi) hindamine on üpris problemaatiline. 6-7 aastased võiks joonistada inimesele kõik kehaosad (pea, kael, keha, käed, jalad) ning selga rõivad. Samas joonistavad nad selles testis inimesi tihti kehvemini kui suurele paberilehele; mõni joonistab kriipsujuku. Teinekord mõjutab joonistamist kellegi vaheleheühe klassis. Näiteks joonistasid kõik ühe rühma lapsed Batmani. Kassi puhul tuleks jälgida, kas tehtud joonis üldse kassi meenutab või mitte.

MIDA JOONISTAMISE TEST SELGITAB?

1. Taju ja peenmootorika (silma-käe koordineerimise, pliiatsi kasutamise oskust). Enamikus koolivalmidustestides on sees taju ja peenmootorika ning nende kooskõla hindavad ülesanded. Eestis varem kasutatud testides oligi põhiohk kujundite kopeerimisel. Joonistustest hindab peenmootorikat. Kui joonise üldilme on kehv või kui tavaelupildid on halvasti joonistatud, võiks lapsele anda rohkem käelise tegevuse võimalusi (joonistamine, lõikamine, värvimine jne).
2. Instruktsiooni mõistmine. Kooliõpetus tugineb (erinevalt koolieelsest kasvatus-õpetusest) suure osas kõnele, mistõttu, kõnest arusaamine (verbaalsed juhised, mida õpetaja annab) on väga oluline. Koolis kasutatakse mõisteid, mille vasteid pole võimalik lastele näidata; juurde tulevad nn koolimõisteid, mida kodus pole enamasti kasutatud-õpetatud. Joonistustestiga hinnatakse instruktsioonide mõistmist nii tuttavate kui võõraste (kooli)mõistete korral. Test hindab ka selliste koolis oluliste mõistete tundmist nagu suurus (*suurem-väiksem*), ruumiline järjestus (*keskel, kõige lõpus*). Kui mõnes osas jääb vajaka, tuleks seda laadi mõisteid lapsele õpetada. Infot mõistmise kohta annab ka vaatlus, kuidas laps käitub instruktsiooni ettelugemise ajal.
3. Matemaatilised oskused. Kooliastujal peaks olema elementaarne ettekujutus arvu mõistest. Seda hindab ka test: lapsed peavad joonistama etteantud arvu järgi. Eripära on siin selles, et antakse kahte tüüpi ülesandeid: ühed põhinevad nn tavamaterjalil (joonista õun), teised koolimaterjalil (joonista eri suurusega kujundeid: ringe, ruute, kolmnurki). Lastel on raskem töötada võõra materjaliga, kuid koolis just seda vaja ongi. Näiteks võiks arvu mõiste õpetamiseks lasta lapsel katta laud (panna lauale erinev arv taldruid, kahvleid jne).

4. Mälu. Koolis on väga suur rõhk pähe õppimisel. Tihti tuleb meelde jätta omavahel suhteliselt seostumata materjali. Matemaatikas õpitakse pähe summasid, korrutustabelit, emakeeles luuletusi. Kõigi nende meeldejätmise on tähtis juba algklassides. Testis hindab lühimälu 9. ülesanne. Nagu on näidanud uurimistulemused, seostub just see ülesanne oluliselt hilisemate koolihinnetega. Kui selle ülesande tulemus on nõrk, võiks innustada last luuletusi või laule pähe õppima, mängu mängima, kus on vaja teatavaid sõnu meelde jätta.
5. Sotsiaalsed ja emotsionaalsed oskused. Koolis toimetulekut ei määrata ainult lapse kognitiivsete võimete tase, vaid kas see, kuidas ta suuremas rühmas hakkama saab. Joonistamise test on kasulik just eelkõige seetõttu, et on rühma test. Palju infot saab vaadeldes, kuidas lapsed juhiseid täidavad ja kuulavad. Uurimustulemused on näidanud, et probleemne käitumine (nii instruksiooni kuulamise kui ka joonistamise ajal) seostub negatiivselt hilisema kooliedukusega. Need käitumisprobleemid ei pruugi avalduda, kui laps on testijatega kahekesi või vanematega kodus.

LISA 5. Parner/Piaget mänguanalüüsi tabel

Nimi _____ Vaatlusaeg _____

		Kognitiivne tase			
		Liikumismäng	Ehitusmäng	Rollimäng	Reeglimäng
Sotsiaalne tase	Üksikmäng				
	Kõrvumäng				
	Ühismäng				

Mittemänguline tegevus	Tegevusetus/pealtvaataja	Tegevused

LISA 6. Koolivalmiduskaart

<p>Üldised andmed</p>	<p>Nimi:</p> <p>Sünniaeg:</p> <p>Lasteaed: Lasva Lasteaed Pargihaldjas</p> <p>Rühm:</p> <p>Kodune keel (ed):</p> <p>Lasteaias viibimise aeg:</p>	
<p>E</p> <p>N</p> <p>E</p> <p>S</p> <p>E</p> <p>K</p> <p>O</p> <p>H</p> <p>A</p> <p>S</p> <p>E</p> <p>D</p>	<p>Füüsiline areng/ üld-motoorika</p>	
	<p>Peen- Motoorika</p>	
	<p>Enese-teenindus</p>	
	<p>Huvid / motivatsioon</p>	

O S K U S E D	Silmaring	
M Ä N G U ja	Mäng	

S O T S I A A L S E D	Suhtlemine/ suhted	
T U N N E T U S ja	Tähelepanu taju/ mälu/ mõtlemine	
	Emotsio- naalne seisund/ käitumine	
	Õppimise oskused	
	Keel ja kõne	

Õ P I O S K U S E D	Lugemine	
	Arvutamine	
	Kirjutamine	
Osutatud tugiteenused/erivajadus		
Arvamus koolivalmiduse kohta		
Täitmise aeg		
Pedagoogid	Nimi	Allkiri
Muusikaõpetaja		
Logopeed / Eripedagoog		
Lasteaia direktor		

LISA 7. Lapse individuaalne arenduskava

Kava rakendamise ajavahemik:

Lapse nimi:

Sünniaeg:

Kodune keel:

Hetketaseme kirjeldus arenguvaldkondade kaupa

Valdkond	Kirjeldus
Füüsiline areng (üld-ja peenmootorika). <i>Õpetajad, liikumisõpetaja, muusikaõpetaja.</i>	
Eneseteenindus <i>Õpetajad</i>	
Mäng ja sotsiaalsed	

oskused <i>Õpetajad</i>	
Suhtlemine ja kõne <i>Logopeed, õpetajad, eripedagoog</i>	
Emotsionaalne seisund ja käitumine <i>Õpetaja, muusikaõpetaja, liikumisõpetaja, logopeed, eripedagoog</i>	
Tunnetustegevus <i>Õpetaja, eripedagoog</i>	TAJU TÄHELEPANU MÄLU MÕTLEMINE-

Individuaalne arenduskava

Valdkond	Eesmärk(id)	Tegevused	Teostaja(d), aeg	Kirjeldus/Tulem
Kognitiivsed oskused				
Sotsiaalsed oskused				
Suhtlemine				
Motoorika				
Enese- teenindus				

Olen tutvunud, teadmiseks võtnud ja nõustun IAK-s seatud eesmärkidega:

Lasteaiaõpetaja	Allkiri	Kuupäev
Lasteaiaõpetaja	Allkiri	Kuupäev
Muusikaõpetaja	Allkiri	Kuupäev.

Liikumisõpetaja	Allkiri	Kuupäev
Logopeed, eripedagoog	Allkiri	Kuupäev.
Õppealajuhataja	Allkiri	Kuupäev
Direktor	Allkiri	Kuupäev

Vanemad:

Kuupäev:

LISA 8 Arenguestluse küsimustik lapsevanemale

Austatud lapsevanem!

Vestluse eesmärgiks on paremini tundma õppida last, et oleks võimalik arvestada lapse soovide ja huvidega. Meie vestlus sujub lodusalt, kui olete eelnevalt läbi mõelnud ja vastanud järgmistele küsimustele.

1. Kas teie lapsele meeldib/ei meeldi lasteaia käia? Mida teie laps soovib lasteaia kõige rohkem teha?

.....
.....
.....
.....

2. Palun iseloomustage oma last. Ta on.....

.....
.....
.....

3. Kuidas hindate oma lapse arengut ja kas olete tulemusega rahul?

.....
.....
.....

Milliseid oskusi soovite oma lapsel arendada (milles on laps tubli/ vajab arendamist)

.....
.....
.....

4. Kuidas arendate oma last, mida teete koos lapsega?

.....
.....
.....

5. Millised kokkulepped ja reeglid toimivad teie peres?

.....
.....
.....
.....

6. Millised võimalused on teil rühmaelu edendamisel?

.....
.....
.....

7. Millised on Teie ootused rühmaõpetajate?

.....
.....
.....
.....

Täname heasoovliku koostöö eest!

LISA 9 Arenguestluse kokkuvõte

Lapse nimi:

Vestluse toimumise aeg:

Lapse tugevad küljed on:

.....
.....
.....
.....

Arendamist vajab:

.....
.....
.....
.....

Ettepanekud, kokkulepped:

.....
.....
.....
.....
.....

Vestlusel osalejad:

Õpetajad (nimi,
allkiri):.....

Lapsevanem(ad) (nimi,
allkiri):.....

LISA 10 Lapse füüsilise arengu hindamine vanuseti

Liikumise arengu vaatlus

3 AASTANE LAPS

- + - oskab hästi
- v - on vaja harjutada
- - ei oska

	kirjeldus	
1. SÄILITAB KÕNDIDES JA JOOSTES SIHI nt. jookseb veereva palli järel.		
2. HÜPITAB KÄES PALLI.		
3. RONIB NING ROOMAB ÜLE JA LÄBI VÄIKESTE TAKISTUSTE.		
4. HOIAB TASAKAALU PINGIL KÕNDIDES, KUI KA VÄHENDATUD PINNAL.		
5. ISTUB KELGUL JA HOIAB TASAKAALU MÄEST LASKUDES.		
6. VEAB TÜHJA KELKU.		

Lapse arengu vaatlejad:

.....
.....

Liikumise arengu vaatlus

3 -4 AASTANE LAPS

- + - oskab hästi
- v - on vaja harjutada
- - ei oska

	kirjeldus	
1. Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.		
2. Astub üle takistuste.		
3. Hüpleb kahel jalal paigal ja edasiliikumisega.		
4. Püüab täiskasvanu palli.		
5. Ronib varbseinal juurdevõtusammuga (täiskasvanu abiga).		

Lapse arengu vaatlejad:

.....
.....

Liikumise arengu vaatlus

4-5 AASTANE LAPS

- + - oskab hästi
- v - on vaja harjutada
- - ei oska

	kirjeldus	
1. Hoiab tasakaalu, seistes ühel jalal.		
2. Jookseb üle takistuste		
3. Viskab palli maha ja püüab (5-6 x järjest).		
4. Viskab väikese palliga ülalt öla juurest vähemalt 3-4 m		
5. Ronib varbseinal vahelduva sammuga 4-5 astet üles – alla.		

Lapse arengu vaatljad:

.....

.....

Kuupäev:

Liikumise arengu vaatlus

5-6 AASTANE LAPS

- + - oskab hästi
- v - on vaja harjutada
- - ei oska

	kirjeldus	
1. Jookseb sääretõste-ja põlvetõstejooksu vaheldumisi		
2. Hüpleb hüpaksammudega		
3. Hüppab hoojooksult kaugushüpet (äratõuge)		
3. Viskab palli üles ja püüab 5-6 x.		
5. Roomab kõhuli (vastandumine – vastaskäsi/vastasjalg).		
6. Ronib varbseinal vahelduva sammuga 7 astet üles – alla.		

Lapse arengu vaatlejad:

.....
.....

Kuupäev:

Liikumise arengu vaatlus

6-7 AASTANE LAPS

+ - oskab hästi

v - on vaja harjutada

- - ei oska

1. Kõnnib poomil.		
2. Seisab ühel jalal (P/V).		
3. Hüpleb ühel jalal (P/V).		
4. Roomab kõhuli (vastandumine).		
5. Viskab palli.		
6. Püüab palli.		
7. Viskab palli vastu seina ja püüab kinni.		
8. Põrgatab palli.		
9. Hüppab hübitsaga minim. 2 x järjest.		
10. Rüht.		
11. Aktiivsus füüsilistes tegevustes.		

Lapse arengu vaatlejad:

.....
.....

Kuupäev: